

Stilte voor ~~de~~ storm

De functie van Stilteruimtes bij het voorkomen of
verminderen van overprikkeling

Naam student: Anke van Bergen

Studentnummer: 2002994

Master Speciale Educationale Needs (M SEN)

Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg

Leerroute: Specialist speciale onderwijszorg

Begeleid door: Karel Smeets

Datum: juni 2011

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
Introductie	6
Hoofdstuk 1: Aanleiding onderzoek en onderzoeksvraag	8
1.1. Aanleiding	8
1.2. Probleemverkenning vanuit de theorie	9
1.3. Probleemverkenning vanuit de praktijk	9
1.4. Aannames	9
1.5. Doelstelling van het onderzoek	10
1.6. Onderzoeksvraag en deelvragen	10
Hoofdstuk 2: Theoretische onderbouwing	11
2.1. Wat is er bekend over de Stilteruimte?	11
2.2. Talentencampus Venlo	12
2.3. Onze leerlingen	14
2.4. Prikkel	15
2.5. Rust, aandacht en concentratie	16
2.6. Omgaan met gedrag	17
2.7. De beschreven theorie als antwoord op mijn onderzoeksvraag	19
Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie:	23
3.1. De onderzoekscontext	23
3.2. De onderzoeksstrategie	23
3.3. Onderzoeksmethoden	24
3.4. Onderzoeksinstrumenten	24
3.5. De onderzoekseenheden	25
3.6. Data-analyse	26
3.7. Validiteit en betrouwbaarheid	27
3.8. Ethiek	27

Hoofdstuk 4: Resultaten, uitkomsten data-analyse	29
4.1. Toelichting data-analyse	29
4.2. Toelichting Focusgroep	30
4.3. Deelvraag 1: Wie	31
4.4. Deelvraag 2: Wanneer	34
4.5. Deelvraag 3: Hoe	38
4.6. Discussie uit de focusgroep	47
4.7. Opvallendheden bij ervaren leerlingen en groepsmedewerkers	48
 Hoofdstuk 5: Conclusies en waardering onderzoek	 49
5.1. Conclusies	49
5.2. Integratie van conclusies	51
5.3. Discussie	52
5.4. Aanbevelingen	53
 Hoofdstuk 6: Evaluatie en reflectie	 55
6.1. Persoonlijke reflectie op het onderzoeksverloop	55
6.2. Reflectie op mijn persoonlijke professionele ontwikkeling	56
6.3. Reflectie op mijn ontwikkeling als onderzoeker	57
6.4. Doelrealisatie	58
 Literatuurlijst	 59
 Bijlagen:	
Bijlage 1: Mindmap Campusonderwijs	61
Bijlage 2: Vragenlijst groepsmedewerkers en Kartrekkers.	62
Bijlage 3: Vragenlijst leerlingen.	66
Bijlage 4: Resultaten per onderzoeksgroep	68
Bijlage 5: Notitie Stilteruimte, 12-04-2011	90

Samenvatting

Dit ontwerponderzoek is gericht op het beschrijven van de functie van de Stilteruimte bij het voorkomen of verminderen van overprikkeling bij kinderen met een leer- en/of gedrags- en/of psychiatrische stoornis. Ik ga op zoek naar antwoorden op de volgende deelvragen; voor wie, wanneer en hoe zetten we de Stilteruimte in? SO het Poortje (cluster 4) en SO de Vijverhofschool (cluster 3) zullen in januari 2012 in Talentencampus Venlo de zone gaan bezetten waarin elk lokaal is voorzien van een Stilteruimte.

Een groot deel van onze cluster 3 en 4 leerlingen heeft een anders lopende prikkelverwerking die voor werk- en gedragsproblemen kunnen zorgen (Bogdashina, 2004). Rust, aandacht en concentratie zijn belangrijke voorwaarden om tot leren te komen (Dolfsma-Troost en Algra, 2008). Overprikkeling op cognitief en sociaal-emotioneel niveau belemmeren deze voorwaarden. De Stilteruimte is onderdeel van een aantal middelen, die ingezet kan worden om bij onze leerlingen overprikkeling te voorkomen of te verminderen.

Ik heb vragenlijsten afgenomen bij 22 collega's en 29 leerlingen. In de vragenlijsten heb ik met het theoretisch kader als basis, per deelvraag, stellingen geformuleerd. De vragenlijsten heb ik na teruggave geanalyseerd door per vraag een staafdiagram weer te geven waarin de antwoorden van de ondervraagden in procenten worden weergegeven. De data-analyse is vervolgens in een focusgroep van 6 collega's besproken. De focusgroep diende als discussie- en besluitvormingsgroep. Besluiten heb ik vastgelegd in de notitie Stilteruimte 12-04-2011 (bijlage 5).

De kern van de notitie Stilteruimte is dat deze ruimte preventief ingezet zal worden bij werkhouding en gedragsproblemen. Wanneer er onvoldoende middelen in de groepssituatie geboden kunnen worden komt de Stilteruimte in beeld met als doel dat de leerling na een relatief korte tijd weer deel kan nemen aan het groepsproces. In de focusgroep kwam ter sprake dat per leerling en/of situatie er verschil zal zijn in de mate waarin de leerling of de leerkracht de regie over het gebruik van de Stilteruimte neemt. Vanwege de diversiteit van leerlingen en/of samenstelling van basisgroepen

moesten er in de notitie Stilteruimte differentiatiemogelijkheden opgenomen worden. De medewerker blijft dus een belangrijke rol spelen door juist wel of niet de regie los te (durven) laten. Na een proefperiode van 6 weken zullen we vanuit praktijkervaring de ontwerpeisen die mijn onderzoek heeft opgeleverd evalueren en waar nodig bijstellen.

De visie en de houding van medewerkers is belangrijk bij het gebruik van onze toekomstige Stilteruimtes. Uit mijn onderzoek blijkt dat er tegenstellingen zijn in het uitdragen en interpreteren van onze visie. Punten zoals vertrouwen hebben in het maken van keuzes en beslissingen door de leerling zelf en wie de regisseur over het leerproces van de leerling is leiden tot discussie en overdenking. Dit zijn belangrijke ontwerpeisen van de Talentencampus en dus ook van de Stilteruimte. Is de visie en houding van de medewerkers voldoende aanwezig om de ontwerpeisen van de Stilteruimte in de praktijk te brengen?

Een volgend belangrijk punt van mijn ontwerp is dat er na het gebruik van de Stilteruimte een kort gesprek met de leerling plaatsvindt. De hoop is dat door deze leermomenten de leerling zich vaardigheden eigen maakt om ook buiten de Stilteruimte overprikkeling te voorkomen of te verminderen waardoor de Stilteruimte zichzelf op den duur overbodig maakt. Om meer zicht te krijgen op hoe we deze gesprekken het beste vorm kunnen geven adviseer ik een scholingstraject binnen het team aan.

Ik verwacht dat de Stilteruimte bijdraagt aan een veilig onderwijsklimaat waardoor o.a. het gebruik van de time-outruimte vermindert, dus.....

Stilte voorkomt storm!

Introductie

*“K*t juf!” en dan trekt Johan met een knal de deur van de stilteruimte achter zich dicht. Johan loopt ijsberend door de stilteruimte die vast aan het lokaal ligt. Door het raam kan de juf zien hoe hij uiteindelijk met zijn armen over elkaar op een stoel gaat zitten. Een goede keuze, de juf besluit Johan daarom met rust te laten.*

Na tien minuten gaat de deur van de stilteruimte open;

“Juf? Kunnen we praten?”

Mijn naam is Anke van Bergen, ik ben nu voor het vijfde jaar werkzaam bij speciaal onderwijs ‘het Poortje’ in Venlo. De taakstelling van onze school is het geven van speciaal onderwijs aan kinderen die zeer moeilijk opvoedbaar zijn.

Wij zullen in januari 2012 met de ‘Hertog Reinoudschool’ (regulier basisonderwijs), ‘de Opstap’ (speciaal basisonderwijs), ‘de Vijverhofschoon’ (speciaal onderwijs cluster 3), en ‘Spring Kinderopvang’ in de Talentencampus Venlo participeren.

Talentencampus Venlo is een vernieuwend onderwijsconcept. Door vijf organisaties ineen te schuiven, zijn er meer mogelijkheden voor de realisering van een krachtige leeromgeving voor elk kind. Maar hoe gaat dat er uit zien? In de voorbereidingstijd van de Talentencampus zijn we op zoek naar antwoorden. Voor meer informatie zie www.Talentencampusvenlo.nl. Binnen het kader van de Talentencampus zal ik mijn onderzoek uitvoeren. De Stilteruimtes krijgen plaats in de zone waar basisgroepen van cluster 3 en 4 zich zullen huisvesten. Medewerkers en leerlingen binnen cluster 3 en 4 zullen mijn onderzoeksgroepen zijn.

Vier jaar geleden kregen mijn collega en ik andere lokalen. We werden burens en een kleine afsluitbare ruimte verbond onze lokalen. Wat doe je met zo'n ruimte? We besloten er een Stilteruimte van te maken. We bedachten dat leerlingen zich daar even konden terugtrekken, met nadruk op; 'stilte'. Stilte voor het kind, maar ook voor rust in de groep. Wellicht dat we plagiaat pleegden, maar het voelde als ons idee!

Nu er ook Stilteruimtes op de bouwtekeningen van de Talentencampus staan wil ik graag "ons idee" uitdiepen. Ik heb veel affiniteit met dit onderwerp.

Ik wil weten hoe we als team deze ruimte in gaan zetten, voor wie, wanneer, hoe? Als leerkracht hecht ik veel waarde aan een preventief pedagogisch klimaat. De kinderen, maar ook ik, zullen ons competentier voelen wanneer met geringe begeleiding keuzes gemaakt kunnen worden. Hier is de Stilteruimte in mijn optiek een van de middelen voor.

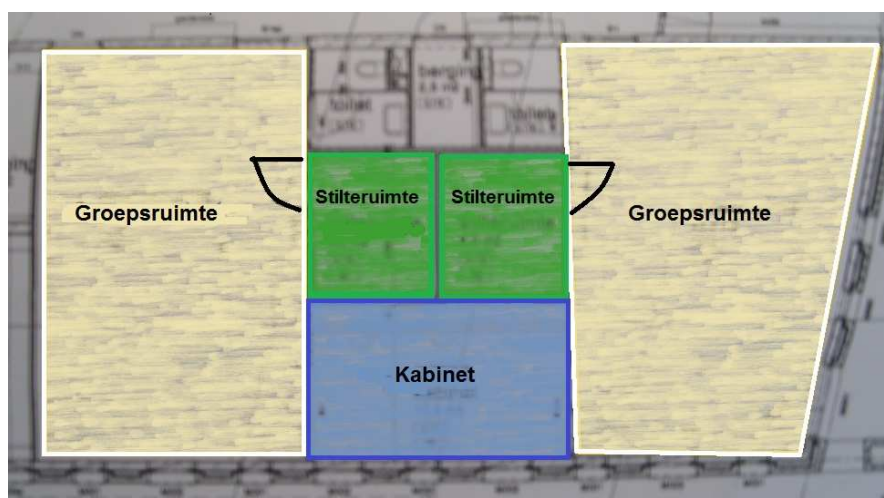
Ik wil mijn collega's enthousiasmeren om de mogelijkheden van de Stilteruimte zodanig in te zetten dat zij ook ervaren dat hierdoor meer rust in de basisgroep en wellicht schoolbreed ontstaat.

Hoofdstuk 1: Aanleiding onderzoek en onderzoeksvraag:

1.1. Aanleiding

Het voorval met Johan (fictieve naam) zoals in de inleiding beschreven, is een van mijn eigen praktijkervaringen. Voorheen liep Johan stampvoetend de klas uit. In de meeste gevallen werd hij op de gang door iets of iemand nog meer geprikkeld wat resulteerde in weglloopgedrag. Hij verliet daarbij ook het schoolterrein. Nu had Johan de Stilteruimte als optie. Johan is dat jaar slechts één enkele keer weggelopen. Een bezoek aan de Stilteruimte werd meestal afgesloten met een gesprek. Bij Johan ook. Kort het voorval bespreken en daarna afspraken maken. Voor mij als leerkracht was het prettig om te weten waar de leerling was en zo voldoende nabijheid te hebben om in te grijpen en/of te begeleiden.

De afgelopen vier jaar zijn er drie Stilteruimtes op SO het Poortje ingezet. Er zijn inmiddels veel meer succesverhalen te vertellen. Positieve ervaringen zoals die van Johan zijn aanleiding geweest om de Stilteruimtes een permanente plek in de Talentencampus te geven (zie figuur 1 voor een situatieschets van de toekomstige Stilteruimtes). Fysiek staat de Talentencampus letterlijk in de steigers, inhoudelijk moeten we diverse ruimtes nog vorm geven.

Figuur 1

1.2. Probleemverkenning vanuit de theorie

Over Stilteruimtes met een preventieve functie heb ik geen theorie kunnen vinden. Er zijn wel voorbeelden van scholen die ruimtes ter preventie beschrijven; de 'Latasteschool' in Horn noemt dit bijvoorbeeld; PAD-ruimte (Programma Alternatieve Denkstrategieën). In hoofdstuk 2 ga ik op zoek naar theorie die in mijn beleving aansluit bij onze toekomstige Stilteruimtes.

1.3. Probleemverkenning vanuit de praktijk

In plaats van afzonderlijke scholen of instellingen onderscheiden we op Talentencampus Venlo qua leeromgeving drie zones: de metropool, de stad en het dorp. Verdieping over de drie leeromgevingen is terug te vinden in hoofdstuk 2. In het dorp krijgt elke basisgroep beschikking over één Stilteruimte. De leeromgeving; dorp, zal bezet worden door cluster 3- en -4 leerlingen. We streven in de Talentencampus naar één organisatie, daarom betrek ik beide speciaal onderwijsscholen bij mijn onderzoek.

Binnen de huidige situatie beschikken vijf van de eenentwintig klaslokalen over een Stilteruimte. Voor sommige collega's is de term Stilteruimte onbekend. Niet alle medewerkers zijn op de hoogte van het preventieve doel van de Stilteruimte. De ruimte wordt momenteel voor verschillende doeleinden ingezet. Met het oog op de toekomst is het wenselijk om meer inzicht te krijgen op het pedagogisch gebruik van de Stilteruimte zodat alle medewerkers deze doordacht en functioneel kunnen inzetten.

1.4 Aannames

De volgende aannames zijn van toepassing bij de start van mijn onderzoek:

- De Stilteruimte is bedoeld voor cluster 3 en 4 leerlingen die dreigen de regie te verliezen over hun eigen gedrag.

- Leerlingen die overprikkeld (dreigen te) raken kunnen deze prikkels reduceren door zich terug te trekken in de Stilteruimte.
- De leerling bepaalt zelf wanneer en hoelang hij of zij de Stilteruimte inzet.
- De leerling gaat na het gebruik van de Stilteruimte in gesprek met een groepsmedewerker waardoor er groei in het gedrag van de leerling ontstaat.
- In het omgaan met ongewenst gedrag staat de Stilteruimte vooraan in de individuele stappenplannen waarbij de time-outruimte de laatste stap zal zijn.
- De Stilteruimte zal het gebruik van de time-outruimte verminderen.
- De Stilteruimte zal schoolbreed voor meer rust en veiligheid zorgen.

1.5. Doelstelling van het onderzoek

Ik wil bereiken dat de Stilteruimte een onderdeel wordt van een aantal middelen die ingezet kunnen worden om een leerling, die dreigt de regie te verliezen, weer tot zichzelf te laten komen. Alle betrokkenen zullen bekend zijn waarvoor, voor wie en wanneer deze ruimte kan worden ingezet. Ik ben tevreden wanneer mijn onderzoeksresultaten in de dagelijkse praktijk toegepast worden.

1.6. Onderzoeksvraag en deelvragen

Onderzoeksvraag: Wat is de functie van onze Stilteruimtes volgens de Kartrekkers¹, de groepsmedewerkers² en de leerlingen bij het voorkomen of verminderen van overprikkeling bij kinderen met een leer- en/of gedrags- en/of psychiatrische stoornis

Deelvragen:

Voor wie zetten wij de Stilteruimte volgens de Kartrekkers, de groepsmedewerkers en de leerlingen in?

Wanneer zetten wij de Stilteruimte volgens de Kartrekkers, de groepsmedewerkers en de leerlingen in?

Hoe gaan we de Stilteruimte in samenspraak met de onderzoeksgroepen inzetten?

¹ De Kartrekker werkt als onderwijskundig leider nauw samen met de leidinggevenden van de Campusontwikkeling. Zij zijn één dag per week vrij geroosterd met de opdracht om in afstemming het primaire proces in te richten en de leraar (medewerker) maximaal proceseigenaar van het primaire proces te laten worden.

² De groepsmedewerkers bestaan uit leerkrachten en onderwijsassistenten.

Hoofdstuk 2: Theoretische onderbouwing

2.1. Wat is er bekend over de Stilteruimte?

Ondanks dat het begrip Stilteruimte voor iedereen herkenbaar is staat het niet in een woordenboek beschreven. Op de site van een Nederlandse woordenboek kwam de volgende verklaring voor het woord Stilteruimte: “Heeft geen uitgebreide woordinformatie. Het is echter wel goed gespeld en is goedgekeurd door de Taalunie. Ook op encyclo zijn geen resultaten gevonden voor Stilteruimte” (www.woorden.org). Wanneer je Stilteruimte bij www.google.nl intypt kun je zien dat bijvoorbeeld; het Rijnland Ziekenhuis in Leiderdorp en de Technische Universiteit in Eindhoven ook over een Stilteruimte beschikken. Zij zetten de ruimte in voor mensen die behoefte hebben aan rust en bezinning. De manier waarop zij deze ruimte inzetten zal naar mijn inziens ook prikkels verminderen of voorkomen, maar dit is niet het primaire doel. Ik heb geen onderzoeken of theorie gevonden over Stilteruimtes die ons³ doel nastreven bij het vormgeven van de Stilteruimte.

Zoals in hoofdstuk 1 beschreven hebben wij door praktijkervaringen ervoor gekozen om Stilteruimtes aan ons pedagogisch klimaat toe te voegen. Ik ben naar theorie op zoek gegaan die in mijn beleving aansluit bij onze Stilteruimte. De theorie is niet specifiek gericht op de Stilteruimte maar vertoont raakvlakken die ik onder 2.7. van dit hoofdstuk koppel aan mijn onderzoeksvraag. Voor meer informatie over mijn onderzoeksgroepen verwijs ik naar hoofdstuk 3; onderzoeksmethodologie.

³ Met 'ons', en 'wij' bedoel ik in dit onderzoek de deelnemende scholen SO het Poortje (cluster 4) en SO de Vijverhofschool (cluster 3) in 'Talentencampus Venlo'

2.2. Talentencampus Venlo

In de uitwerking van het ontwerp (2009), gebaseerd op de mindmap campusonderwijs (Bijlage 1) staat het volgende:

De Talentencampus past bij ontwikkelingen in het kader van passend onderwijs... Het gaat erom kinderen tegemoet te komen in hun cognitieve, hun pedagogische en hun onderwijsbehoeften, met leeftijds-, pedagogisch en ontwikkelingsadequate leeromgevingen, in een context waarin ze leren omgaan met zeer uiteenlopende kinderen (p. 2-3).

Kinderen uit de drie zones kunnen in verschillende frequenties en vormen elkaar ontmoeten. Er valt bijvoorbeeld te denken aan rekengroepen of als toeschouwer van een toneelstuk. Volgens Claasen, Bruïne, de Schuman, Siemons, & van Velthooven (2009) karakteriseert samenwerking en participatie met en door leerlingen, ouders, collega's en andere betrokkenen in en om de school het inclusief onderwijs. Inclusief onderwijs is kwalitatief goed onderwijs voor álle leerlingen, ongeacht hun achtergrond. De nadruk ligt op het met en van elkaar leren en het aanvaarden van elkaars verscheidenheid (R. Franke, 2008).

Participatiemodel

In het document Talentencampus-Uitwerking van het ontwerp (2009) staat dat wij een omslag willen maken naar een Participatiemodel. Ontwikkeling en leren zijn processen die leerlingen zelf moeten voltrekken. Participatief leren benut het meeleef-, meehelp-, meedenk-, meebeslisvermogen van kinderen. Bosman (2006) schrijft in zijn artikel over Participatief leren dat participatief leren en onderwijzen “een voorwaarde is voor meer welbevinden, betrokkenheid en leermotivatie” (p. 1). Volgens Bosman (2006) wijst de Nederlandse pedagoog De Winter (2000) “...nadrukkelijk op de verbinding tussen deze nieuwe pedagogiek en hedendaagse opvoedingsdoelen, die steeds vaker een beroep doen op het zelfsturende en samenwerkende vermogen van jongeren én op hun verantwoordelijkheid voor het eigen leerproces (p.118).” Invoering van dit model heeft te maken met vertrouwen geven zodat het mogelijk is gebruik te maken van de (groeiende) eigen regie van de kinderen over hun eigen leerproces. De samenwerking met de leerling wordt echter begrensd door materiële, schoolculturele en maatschappelijke factoren. “De keuze

voor het participatiemodel is geen keuze voor vrijheid-blijheid. Leren en ontwikkeling vinden steeds plaats in een maatschappelijke context die condities schept én eisen stelt.” (p. 5)

Anders tegen leren aankijken

Dat het belangrijk is dat kinderen zoveel mogelijk hun eigen leerproces vormgeven komt voort uit de constructivistische leertheorieën. De kern van deze theorie is dat het vergroten van kennis en vaardigheden niet direct voortkomt uit een instructie of uitleg, maar eerder door (constructieve) denkactiviteiten van het kind zelf. We leren door verbindingen te leggen tussen nieuwe informatie en dat wat we al weten. (www.natuurlijkleren.net).

Leeromgeving en ruimtes

Zoals beschreven in hoofdstuk 1 onderscheiden wij in Talentencampus Venlo drie verschillende leeromgevingen:

- *de metropool:*

een multifunctionele ruimte waarin kinderen (gedifferentieerd en onder begeleiding) behoorlijk zelfstandig werken

- *de stad:*

een deels multifunctionele ruimte waarin meer begeleiding mogelijk is, meer veiligheid en structuur kan worden geboden, en/of een vaste relatie met een leerkracht/assistent mogelijk is

- *het dorp:*

weinig of geen multifunctionele (specifieke) ruimten, bedoeld voor kinderen met ernstige leer-, ontwikkelings- of omgangsproblemen die vragen om een voorspelbare leeromgeving en/of veel zorg. (www.Talentencampusvenlo.nl)

Samen vormen al die leeromgevingen een continuüm of breed spectrum van krachtige leeromgevingen die passen bij de leeftijd, de feitelijke ontwikkeling en de pedagogische behoeften van de kinderen. “Een krachtige leeromgeving is een leeromgeving, waarin getracht wordt de lerende geleidelijk aan steeds beter in staat te stellen het leren zelfstandig vorm te geven.” (Christelijk Pedagogisch Studiecentrum). Een krachtige leeromgeving sluit aan bij de kenmerken van het Sociaal constructivisme. Dit heeft gevolgen voor het omgaan met de Stilteruimte.

Kinderen hebben invloed over de manier waarop ze de Stilteruimte bij hun eigen leerproces inzetten. Leerlingen horen actief betrokken te worden bij dit proces door o.a. met de leerling in gesprek te gaan. Cook-Sather (2006) stelt dat als leerlingen serieus genomen worden en er naar hen geluisterd wordt dat leerlingen gestimuleerd worden in hun groei naar meer zelfstandigheid en autonomie. Nichols (2006) stelt dat meer betrokkenheid van leerlingen hun motivatie zal verruimen en de relatie en communicatie met de docenten kan verbeteren.

Het is belangrijk dat er wordt aangesloten op het ontwikkelingsniveau en tempo van het kind. De hoop is er dat opgedane kennis later ook in andere contexten dan de Stilteruimte toegepast kunnen worden. De inzet van begeleider is betekenisvol. Het kind ontwikkelt zelfreflectie.

Stilteruimte versus time-outruimte

Aan het dorp zijn ook twee geluiddichte time-outruimtes gekoppeld.

De time-outruimte is de laatste fase in een stappenplan. Een time-out is een kortdurende interventie. De interventie dient om een leerling die geen controle heeft over zichzelf weer regie te laten krijgen over zijn eigen handelen wanneer zijn gedrag een gevaar voor zichzelf of anderen vormt. Vervolgstappen dienen zoveel mogelijk buiten de time-outruimte plaats te vinden. Het gebruik van de time-outruimte is onderdeel van het Individueel HandelingsPlan (IHP). Leerkrachten kunnen niet op eigen initiatief (zonder plan of overleg) leerlingen naar de time-outruimte brengen. De Stilteruimte staat vooraan in het stappenplan en zal een preventieve functie krijgen. De Stilteruimte is bedoeld voor kinderen om controle te blijven behouden over zichzelf zodat ze de regie niet uit handen hoeven te geven. De Stilteruimte kan een tussenstap zijn voor- en nadat de time-outruimte wordt ingezet (Notitie time-outruimte, 2010)

2.3. Onze leerlingen

In de basisgroepen van het dorp zullen kinderen met ernstige leer-, ontwikkelings- of omgangsproblemen hun intrek nemen:

Volgens de Schoolgids van de Vijverhofschool (2010-2011) wordt er onderwijs gegeven aan "...zeer moeilijk lerende kinderen (ZMLK) en kinderen die anders

begaafd zijn in de leeftijd van 4,5 tot 13 jaar” (p. 8). De indeling van de groepen is op basis van expertise; Autisme Spectrum Stoornis (ASS) en laagfunctionerende (MG-status) krijgen hun plaats in de praktijkgroep(en). Daarnaast worden leerlingen in een groep zoveel mogelijk samengesteld op de ontwikkelingsbehoeften en leeftijd.

Volgens de Schoolgids van het Poortje (2010-2011) geven wij “...speciaal onderwijs aan kinderen die zeer moeilijk opvoedbaar zijn, door ons liever en beter kinderen met omgangsproblemen genoemd” (p. 9) in de leeftijd van 6 tot 13 jaar. Met Cluster 4 wordt bedoeld dat het om leerlingen gaat met ernstige gedragsstoornissen en/of psychiatrische problematiek. Leerlingen met internaliserende problematiek, moeilijk lerende leerlingen en leerlingen met een ASS. Er wordt gestreefd naar homogene groepen op basis van leeftijd van maximale 13 leerlingen. Voor al onze leerlingen geldt dat ze een positieve beschikking van de Commissie voor de Indicatiestelling hebben en dat het onderwijs wordt afgestemd op de ontwikkelingsmogelijkheden per leerling.

Op de Vijverhofschool en het Poortje wordt gewerkt met Treatment and Education of Autistic en related Communication handicapped Children (TEACCH).

TEACCH is ontwikkeld in 1972 door Eric Schopler aan de Universiteit van North Carolina (USA) in Chapel Hill. Het voornaamste doel van TEACCH is dat de groepsmedewerkers zich richten op de individuele vaardigheden, interesses en behoeften van de persoon met autisme om zijn ontwikkeling te stimuleren en het onaangepast gedrag te reduceren. Hiervoor probeert men optimaal te structureren, en staan visualisering en voorspelbaarheid centraal. Voor meer informatie binnen onze stichting zie www.ssonml.nl/vijverhofschool/voor-ouders/leerlingenzorg/teacch, 2010. In de praktijk wordt TEACCH ingezet voor alle kinderen, ook zonder autisme, die hier gebaat bij zijn.

2.4. Prikkel

Volgens Jakop Rigter (2008) is een prikkel een verandering in de inwendige of uitwendige omgeving waarop een persoon reageert. De belangrijkste soorten prikkels zijn: Licht (visuele prikkels), Tast, Geur, Smaak en Geluidstrillingen (auditiële prikkels).

De anders lopende prikkelverwerking

Bogdashina (2004) schrijft dat er bij autisme sprake is van een anders lopende werking van de hersenen. De prikkelverwerking is verstoord. Ze ervaren prikkels sterker of juist minder sterk, ook wel hyper- en hypogevoeligheid genoemd. Sensorische ervaringen in autisme zijn bijvoorbeeld, verwarring of gefixeerd zijn op bepaalde prikkels, gefragmenteerd en/of vervormd en/of vertraagd waarnemen, sensorische agnosie (interpretatieproblemen bij een van de zintuigen) en sensorische overbelasting. De anders lopende prikkelverwerking kan voor werk- en gedragsproblemen zorgen.

Uit de leerlinggegevens van 2010 blijkt dat meer dan de helft van onze toekomstige leerlingen een diagnose met een ASS heeft. In mijn onderzoeksvraag heb ik voor het woord overprikkeling gekozen omdat veel van onze leerlingen er moeite mee hebben om ongewenste prikkel(s) te negeren. Wanneer er te veel ongewenste prikkel(s) tegelijk binnenkomen zorgt dit voor onrust, aandacht- en concentratieproblemen en kunnen ze moeilijker deelnemen aan het groepsproces.

2.5. Rust, aandacht en concentratie

Volgens Dolfma-Troost en Algra (2008) hebben rust, aandacht en concentratie alles met elkaar te maken. Het een vloeit uit het ander voort. “Concentratie is het gericht bundelen van je aandacht. Ergens aandacht aan schenken lukt alleen als je een zekere rust hebt om de prikkel uit de omgeving bewust op te nemen” (p. 7). Het woord rust heeft vele betekenissen, de rust die zij bedoelen is rust als afwezigheid van ongewenste prikkels die om aandacht vragen.

Rust wordt ook vaak in verband gebracht met stilte, zeker als we kijken naar zintuiglijke rust. Stilte, of bijna-stilte is volgens Dolfma-Troost en Algra (2008) belangrijk voor de gezondheid. In stilte kunnen we scherper waarnemen met alle zintuigen. De stilte helpt bij wat je wilt en kunt, om stil te staan bij jezelf. In stilte kun je beter je aandacht erbij houden en je concentreren. Vanuit concentratie lukt het gemakkelijker om te ‘focussen’ op dat wat je wilt bereiken. Je bent minder beïnvloedbaar door alle prikkels om je heen en je staat sterker in je schoenen.

Geluiden en beelden verstoren de rust. Elk van die prikkels schreeuwt om aandacht, aandacht die niet op hetzelfde moment op iets anders gericht kan zijn. Absoluut weglaten van storende prikkels is niet mogelijk. Het beperken van prikkels is wel mogelijk. De vorm van aandacht en de mate van concentratie is afhankelijk van de bezigheid. Aandacht hangt samen met de belangstelling. De mate van aandacht en daarmee het vermogen om te concentreren kan variëren. Een kind moet zich concentreren om andere prikkels tijdelijk buiten te sluiten.

2.6. Omgaan met gedrag

Van Gastel, Gz-psycholoog en adviseur Campusonderwijs heeft 'Pedagogisch kader VHP, (2011)' geschreven n.a.v. vragen rondom de piramide van Verstegen.

Verstegen heeft een piramide ontwikkeld voor zijn cursussen 'Storend gedrag en stoornissen' die wij gebruiken om kinderen beter in beeld te brengen. Van Gastel schrijft dat in deze piramide vier niveaus van gedragsproblemen en parallel daaraan vier niveaus van interventies in de onderwijssituatie worden onderscheiden (zie figuur 2). De niveaus van gedragsproblemen lopen op in ernst en hardnekkigheid waarbij het leerlingenaantal afneemt naarmate je hoger in de piramide komt.

Op niveau 1 vinden we de basisprincipes van adaptief onderwijs ('relatie, competentie, autonomie').

Op niveau 2 zijn uitwerkingen van de leertheorie ('belonen, straffen en negeren', elke vorm van planmatig aan een bepaald gedragsaspect werken) geplaatst. De meeste afstemmingsproblemen zijn daarmee op te lossen.

Het praktisch toepassen van de interactietheorie op school (met bijvoorbeeld de 'Interactiewijzer') is dan een volgende stap op niveau 3.

In de top van de piramide bevindt zich de groep leerlingen met stoornissen, die ook daarmee onvoldoende geholpen kan worden en vragen om een uitgebreid individueel handelingsplan op basis van een interdisciplinaire aanpak. (p.1)

Piramide: 'Omgaan met Gedrag'

Storend Gedrag en Stoornissen

Hulpvraag

Handelen

Aard, Ernst, Aantal

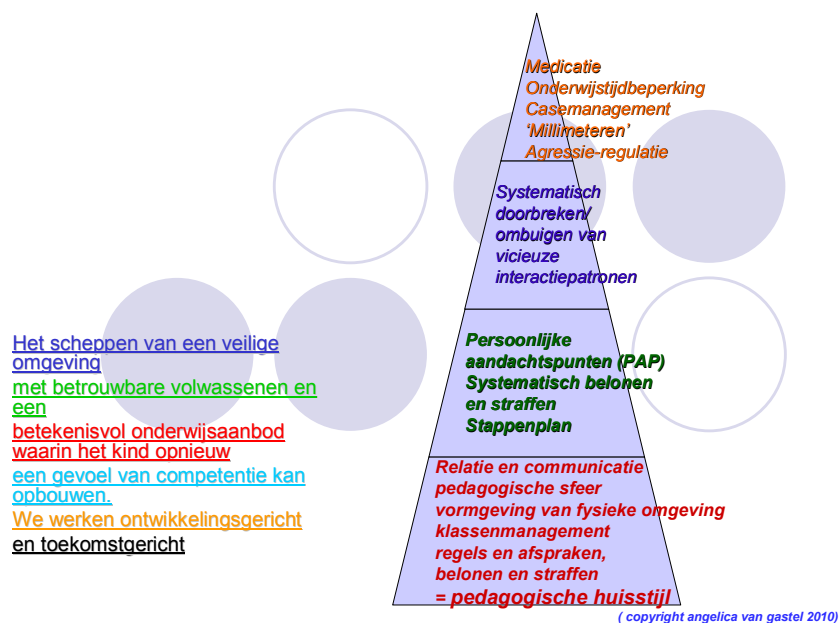

© Rob Versteegen

Figuur 2

"Figuur drie geeft een idee van het type interventie dat past bij elk niveau.

Bij het bewegen naar boven in de piramide blijven de onderliggende niveaus zoveel mogelijk van kracht" (p. 2). Onze pedagogische opdracht is links in figuur drie terug te vinden.

Figuur 3:

Van Gastel schrijft samengevat het volgende over het pedagogisch kader en de Stilteruimte in het dorp: Vanuit de aard van hun problematieken is het voor de meeste leerlingen op school moeilijk om soepel te functioneren in een groep. De aanwezigheid van andere kinderen is voor deze kinderen tegelijkertijd noodzakelijk én (soms) belemmerend voor hun leerproces. Bij de plannen voor de bouw van de Talentencampus is hiermee rekening gehouden door alle lokalen in het dorp te voorzien van een Stilteruimte. In deze ruimte kan de leerling zich korte tijd afzonderen van de groep, met als doel daarna weer deel te kunnen nemen aan het groepsverband. Hoewel het gebruikmaken van de Stilteruimte op initiatief van de leerkracht kan gebeuren, kan het ook een door de leerling zelf gekozen interventie zijn, binnen de afspraken die hij daarover met de leerkracht heeft. In beide gevallen is het een interventie op niveau 2 van de piramide. Het is een voorziening met een pedagogisch doel die planmatig ingezet wordt als het pedagogisch klimaat en de ondersteuning van de leerkracht op niveau 1 (even) niet toereikend zijn. Op niveau 1 kan gedacht worden aan bemoediging en advisering door de leerkracht, of aan een hulpmiddel als een eigen gekozen boek, een koptelefoon of een rustig plekje in de klas om even aan de prikkeling van de groep te ontkomen. Alleen als dit onvoldoende baat, in de ogen van leerkracht dan wel leerling, komt de Stilteruimte in beeld.

2.7. De beschreven theorie als antwoord op mijn onderzoeksvraag

Om de doorlopende lijn in dit hoofdstuk (Theoretisch kader) voort te zetten heb ik ervoor gekozen om de inhoud van de hoofdcategorieën naar mijn interpretatie te vertalen naar het gebruik van Stilteruimtes. De hoofdcategorieën 'Onze leerlingen' en 'Prikkelers' heb ik vanwege hun verbondenheid samengevoegd. Aan de hand van de theorie zou mijns inziens onze ideale Stilteruimte de volgende kenmerken moeten hebben:

Talentencampus Venlo

- Er vindt een omslag plaats naar participatiemodel. Kinderen krijgen keuzevrijheden en verantwoordelijkheid met betrekking tot het gebruik van de

Stilteruimte zodat ze inbreng hebben in de vormgeving van hun eigen leerproces (Bosman, 2006. De Winter, 2000, constructivistische leertheorie).

- Door middel van de krachtige leeromgeving van de Stilteruimte worden de leerlingen geleidelijk in staat gesteld het leren zelfstandig vorm te geven (Christelijk Pedagogisch Studiecentrum).
- Een kind kan op elk gewenst moment om een gesprek vragen. In dit gesprek komen vaardigheden zoals reflecteren, probleemoplossend denken, samenwerken en plannen aan de orde. Leerlingen worden meer gestimuleerd in hun groei naar zelfstandigheid en autonomie omdat er geluisterd wordt en zij serieus genomen worden (Cook-Sather, 2006).
- De ruimte past binnen de structuur van het dorp, is prikkelarm en niet multifunctioneel. (www.Talentencampusvenlo.nl)
- De Stilteruimte steekt in op de pedagogische behoefte van onze leerlingen, dit geldt ook voor de cognitieve behoeften, kinderen kunnen rustig werken in de Stilteruimte.
- De keuze waarvoor en hoe de leerling de Stilteruimte in wil zetten is geen keuze voor vrijheid-blijheid. Leren en ontwikkeling vinden steeds plaats in een maatschappelijke context die condities schept én eisen stelt.
- Kinderen leren wat de voordelen zijn om zelf ervoor te kiezen uit de situatie te stappen. De hoop is dat opgedane kennis later ook in andere contexten dan de Stilteruimte toegepast kan worden.
- De Stilteruimte is geen strafmaatregel.

Onze leerlingen

- Een groot deel van onze populatie kinderen heeft een anders lopende prikkelverwerking waardoor sneller en frequenter overprikkeling ontstaat (Bogdaschina, 2004)
- De overprikkeling kan voor werk- en gedragsproblemen zorgen (Bogdaschina, 2004).
- Cluster 3 en 4 leerlingen zullen gebruik maken van de Stilteruimte, dit past bij de ontwikkelingen van de Talentencampus in het kader van inclusief denken (R. Franke, 2008).

- De groepsmedewerkers richten zich op de individuele vaardigheden, interesses en behoeften van de leerlingen om ontwikkeling te stimuleren en het onaangepast gedrag te reduceren. Hiervoor probeert men optimaal te structureren en staan visualisering en voorspelbaarheid van de Stilteruimte centraal. (TEACCH, Eric Schopler)

Rust, aandacht en concentratie

- Rust, aandacht en concentratie zijn belangrijke voorwaarden om tot leren te komen (Dolfsma-Troost en Algra, 2008). Overprikkeling op cognitief niveau belemmert deze voorwaarden.
- Bij behoefte aan rust kan het kind gebruik maken van de Stilteruimte. Hier kan het kind zich even afzonderen van de prikkels van het groepsproces.
- Het participeren aan groepsactiviteiten zal laagdrempelig worden omdat kinderen weten dat ze de Stilteruimte als rustpunt kunnen opzoeken.
- De naam Stilteruimte zegt het al, er wordt in stilte gewerkt of nagedacht. In stilte kan het kind beter bij zichzelfilstaan, wat het wil en wat het kan. Bij problemen met concentratie en aandacht kan het kind gebruik maken van de Stilteruimte (Dolfsma-Troost en Algra, 2008)
- De Stilteruimte zal prikkelarm zijn, het volkomen weglaten van prikkels is onmogelijk.

Omgaan met gedrag

- In de Stilteruimte kan de leerling zich korte tijd afzonderen met als doel daarna weer deel te kunnen nemen aan het groepsverband (Van Gastel, 2011).
- De Stilteruimte kan in samenspraak met de leerling een permanente plek krijgen in een stappenplan waarbij de time-out de laatste stap zal zijn. (Notitie time-outruimte, 2010) Mijn veronderstelling is dat door de stappen goed uit te leggen en hier vaardigheden aan te koppelen handelingsverlegenheid van groepsmedewerkers en kinderen verminderd kan worden.
- De Stilteruimte heeft een hoge mate van beschikbaarheid.
- Door de Stilteruimte tijdig in te zetten zou een conflict of zelfs escalatie voorkomen kunnen worden.

- De Stilteruimte heeft een preventieve functie (Notitie time-outruimte, 2010. Van Gastel, 2011)
- De Stilteruimte wordt vanaf de 2de laag van de driehoek van Verstegen als verbijzondering voor het kind ingezet. In de 1ste laag vindt preventie in de klassensituatie plaats (Van Gastel, 2011).

Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie:

3.1. De onderzoekscontext

In de bouwplannen van de Talentencampus, hebben de Stilteruimtes een permanente plek gekregen. Fysiek zijn de kaders duidelijk, inhoudelijk niet. In samenwerking met collega's⁴ en leerlingen ben ik een functiebeschrijving gaan ontwerpen. Hierbij zal de Stilteruimte een preventieve functie hebben. Beide clusterscholen maken in de Talentencampus gebruik van de Stilteruimte waardoor het belangrijk was om de expertises van beide scholen te betrekken. Bij het bevragen was een stukje voorlichting van belang omdat niet iedereen ervaring met Stilteruimtes heeft.

3.2. De onderzoeksstrategie

Ik heb gebruik gemaakt van een ontwerponderzoek. Volgens Schuman (2009) is ontwerponderzoek een goede vorm wanneer er sprake is van algemene vernieuwingen, en wanneer er collectief gezocht wordt naar nieuwe toepassingen in de beroepspraktijk. Het doel van mijn onderzoek is een ontwerp te maken van de functie van de Stilteruimte zodat overprikkeling kan worden voorkomen of verminderd. De functiebeschrijving van de Stilteruimte zal direct bruikbaar zijn en bijdrage aan de verbetering van de praktijk.

Van Aken (2007) legt prescriptieve kennis uit: Er wordt een praktijkprobleem gesignaleerd en er wordt vastgesteld wat het probleem is. Door onderzoek wordt een nieuw of verbeterd product ontworpen wat het probleem zou moeten oplossen. Ik heb in mijn onderzoek praktijk en theorie gecombineerd. Het probleem is in de praktijk ontstaan, in het nieuwe ontwerp is het theoretische kader van hoofdstuk 2 meegenomen.

⁴ Met collega's bedoel ik leerkrachten, onderwijsassistenten en de Kartrekkers.

3.3. Onderzoeksmethoden

Ik heb gebruik gemaakt van de vragenlijst en de focusgroep. De vragenlijst vraagt een geringe investering in tijd van mijn onderzoeksgroepen. Omdat vragenlijsten relatief oppervlakkig zijn en niet geschikt voor de beleving, motieven of complexere kennis rondom het gebruik van de Stilteruimte heb ik gekozen om deze diepgang met een focusgroep te creëren. Volgens Litosseliti (2003) heeft een focusgroep het doel om meer inzicht te krijgen in een van tevoren vastgesteld onderwerp, in een veilige en stimulerende omgeving. In Lange, Schuman, & Montesano-Montessori (2010) stelt Heron & Reason; “het gaat hierbij om onderzoek met mensen, in plaats van onderzoek naar mensen (p. 179)”. “Het gebruik van een focusgroep lijkt een meerwaarde te kunnen genereren in situaties waarin het belangrijk is de impliciete kennis van professionals, zoals onderwijsgevers “te verbinden met de ontwikkeling van nieuwe en betere verklaringen en werkwijzen” (Senge & Scharmer, 2001, p. 241). Met de focusgroep heb ik in een veilige setting mijn onderzoek meer draagvlak willen geven en zijn wij gekomen tot een zinvolle samenhang tussen de ontworpen functie en het daadwerkelijk toepassen van de Stilteruimte in de dagelijkse praktijk.

3.4. Onderzoeksinstrumenten:

Vanuit mijn theorie van hoofdstuk 2 heb ik stellingen geformuleerd. De stellingen zijn gecategoriseerd onder de drie deelvragen waarbij vragen over hetzelfde onderwerp bij elkaar staan (Verhoeven, 2010). Ik heb twee vragenlijsten ontworpen; een voor de groepsmedewerkers/Kartrekkers (zie bijlage 2) en een voor de leerlingen (zie bijlage 3). De vragenlijsten lopen grotendeels parallel waarbij de vragenlijst voor de leerlingen vereenvoudigd is. In de vragenlijsten werk ik met stellingen omdat ik de ondervraagden wil prikkelen om goed over hun eigen standpunt na te denken. Met stellingen kom ik tot de kern van de vraag. Voor de vragenlijsten heb ik hoofdzakelijk gebruik gemaakt van een driepuntsschaal. Er kunnen berekeningen mee gemaakt worden waardoor duidelijk naar voren komt met welke stellingen de onderzoeksgroepen het eens en oneens waren. Door de gesloten vragen kon ik een relatief ongecompliceerde analyse maken als voorbereiding op de focusgroep.

Ik heb in mijn vragenlijsten zoveel mogelijk rekening gehouden met de vooronderstelde kennis van de respondenten. Respondenten die nauwelijks of niet bekend waren met de Stilteruimte heb ik een beeld geschetst door middel van een ontlokker. Voor collega's was dit een korte situatieschets gevolgd door een fragment van de bouwtekening met Stilteruimtes. Deze ontlokker is vormgegeven op één pagina zodat deze verwijderbaar is bij het opslaan van de vragenlijst (zie Bijlage 2). Voor de leerlingen heb ik een kort filmpje gemaakt met een van de leerlingen. Met toestemming van zijn ouders vertelt hij hoe de Stilteruimte op SO het Poortje wordt ingezet (wegens privacy niet digitaal aan onderzoek toegevoegd). Ik heb gekozen voor een filmpje omdat deze manier van informatie beeldend is, er is meer herkenning doordat een kind het vertelt en omdat niet alle bevraagde kinderen kunnen lezen.

Bij de focusgroep had ik de rol als moderator om ervoor te zorgen dat de groep gefocust bleef, dat alle vragen aan bod kwamen en dat alle participanten de kans kregen om mee te doen (Litoselliti, 2003). Ik heb het gesprek voorbereid door de uitkomsten van de dataverwerking van de vragenlijsten in grafieken te plaatsen. Deze grafieken zijn één voor één besproken, evenals de opmerkingen bij de vragen en de open vragen. De focusgroep heeft als verdiepende discussie- en besluitvormingsgroep gefunctioneerd, de beslissingen zijn vastgelegd in een notitie genaamd; Notitie Stilteruimte, 12-04-2011 (bijlage 5).

3.5. De onderzoekseenheden

Harinck (2009) bedoelt met onderzoekseenheden personen, zaken of objecten die “dragers” zijn van de eigenschappen van het onderzoek. De Kartrekkers zijn de dragers van de visie van het Campusonderwijs, de groepsmedewerkers zetten dit om in de praktijk en het kind is de kern!

De Kartrekkersgroep wordt bezet door leerkrachten, intern begeleiders, gedragswetenschappers, directeuren en adjunct-directeuren uit alle vier de deelnemende scholen binnen de Talentencampus. Ik heb vijf Kartrekkers van onze cluster 3 en 4 school bevraagd.

In mijn data-analyse heb ik een splitsing gemaakt tussen groepsmedewerkers en leerlingen die ervaren en onervaren met de Stilte ruimte zijn omdat ik nieuwsgierig was naar opvallendheden (4.7). De groepsmedewerkers bestaan uit leerkrachten en klassenassistenten. Ik heb in het totaal zes onervaren⁵ groepsmedewerkers van onze cluster 3 school bevraagd, zij beschikken momenteel niet over een Stilte ruimte. Van onze cluster 4 school heb ik vijf onervaren en zes ervaren⁶ groepsmedewerkers bevraagd.

De cluster 3 en 4 leerlingen volgen om diverse redenen op het gebied van een leer- en/of gedrags- en/of psychiatrische stoornis bij ons onderwijs. De leeftijden van de ondervraagde leerlingen zijn van 9 tot en met 12 jaar. Ik heb tien onervaren leerlingen van onze cluster 3 school bevraagd en veertien ervaren en vijf onervaren leerlingen van onze cluster 4 school.

3.6. Data-analyse:

De gesloten vragen heb ik verwerkt in een rating scale. Op deze wijze kon ik grafisch het verschil aangegeven tussen de onderzoekseenheden. Zie voor codering 4.1.

De antwoorden van de medewerkers en Kartrekkers zijn gecodeerd in scores: 1 = Mee eens, 2 = Niet mee eens 3 = Weet niet/ geen mening. Voor de kinderen heb ik deze vereenvoudigd, maar dezelfde norm aangehouden: 1= Ja (meestal) 2= Nee (bijna nooit) 3= Weet niet. Van beide vragenlijsten is de laatste vraag een open vraag (de ingevulde vragenlijsten zijn niet digitaal, inzage is mogelijk).

Per vragenlijst heb ik de resultaten in eerste instantie verzameld per onderzoeksgroep (subgroep), zie bijlage 4. Deze gegevens heb ik vervolgens omgezet in grafieken.

In hoofdstuk 4 heb ik de grafieken van de leerling-stellingen die parallel lopen aan de stellingen van de collega's naast elkaar gezet om een goed beeld te krijgen over de algemene mening. Het resultaat van de focusgroep staat onder de desbetreffende grafiek(en) per deelvraag beschreven. De beschrijving is ter controle doorgemaild

⁵ Met onervaren groepsmedewerkers of leerlingen bedoel ik in dit onderzoek groepsmedewerkers of leerlingen die in de huidige praktijk geen ervaring met de Stilte ruimte hebben.

⁶ Met ervaren groepsmedewerkers of leerlingen bedoel ik in dit onderzoek groepsmedewerkers of leerlingen die in de huidige praktijk ervaring met de Stilte ruimte hebben.

aan de focusgroep. Na de aanpassingen en uiteindelijke goedkeuring heb ik de functiebeschrijving van de Stilteruimte aan collega's doorgemailed. Ik hoop voor januari 2012 mijn collega's op een studiemiddag te mogen voorlichten over het resultaat van mijn onderzoek.

3.7. Validiteit en betrouwbaarheid

De validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek zijn verhoogd omdat ik uit verschillende invalshoeken ook wel triangulatie genoemd, informatie heb verzameld (Baarda, De Goede en Van der Meer, 2000). In mijn onderzoek is sprake van triangulatie doordat ik gebruik maak van een focusgroep en vragenlijsten. Mijn vragenlijst is ontstaan door stellingen die ik naar aanleiding van mijn theoretisch kader heb geformuleerd. Triangulatie is ook terug te vinden in mijn onderzoekseenheden, zie 3.5.

De vragenlijst heb ik in een proefversie voorgelegd aan mijn critical friend en mentor en bijgesteld totdat de vragen duidelijk geformuleerd waren. Eventuele kanttekeningen over validiteit heb ik bij de stelling in hoofdstuk 4 vermeld.

3.8. Ethiek

Ik heb geprobeerd om tijdens dit onderzoek open en transparant te zijn. Ik heb duidelijk naar voren laten komen wat het doel van mijn onderzoek was. Ik heb zoveel mogelijk bij elke stap gecheckt of de groep akkoord was om dwang en manipulatie te voorkomen.

Ik heb de vragenlijsten bondig en tijdig aangeleverd, afspraken met kinderen in overleg met de verantwoordelijke groepsleerkracht tijdig gemaakt en precies nageleefd zodat ordeverstoring geminimaliseerd werd.

Ik heb de resultaten met de focusgroep besproken en het product ter feedback aan hen doorgemailed. Ik heb de notitie doorgemailed aan mijn collega's. Ik heb alle betrokkenen bedankt via een mail of kaartje (leerlingen).

Ik heb geprobeerd respect te hebben voor de groepsdynamiek en de noodzaak om onderliggende normen en waarden van beide schoolculturen bespreekbaar te maken. Ik heb geprobeerd om voldoende ruimte en basisstructuur te creëren voor de deelnemers. Hierbij heb ik gezorgd dat ik het initiatief houd en heb ik geprobeerd in te schatten welke ondersteuning ze daar eventueel bij nodig hadden. Dit zijn volgens Howes et al. (2009) voorwaarden voor een goed verloop van een onderzoek.

In Lange, Schuman, & Montesano-Montessori (2010) staat beschreven dat Oliver & Zarb pleiten voor onderzoeksbenadering die vooral gericht is op participatie van alle betrokkenen. Zij geven ook voorbeelden van onderzoekssituaties waarin dit niet gerealiseerd is. De Talentencampus denkt vanuit het kind. Dit is dan ook de reden dat het voor mij niet meer dan logisch was onze leerlingen te betrekken. Ik heb gekozen om leerlingen te bevragen die door de eigen leerkracht hiervoor bekwaam geacht werden.

Hoofdstuk 4: Resultaten, uitkomsten data-analyse

4.1. Toelichting data-analyse

Alle vragenlijsten zijn binnen de afgesproken tijd in mijn postvak geretourneerd. De leerling-stellingen die parallel lopen aan de stellingen voor medewerkers en Kartrekkers staan naast elkaar. De categorieën en aantal deelnemers zijn:

Code:	Toelichting:	Aantal:
GM VHS	Groepsmedewerkers cluster 3 zonder ervaring met de Stilteruimte	6
GM HP	Groepsmedewerkers cluster 4 zonder ervaring met de Stilteruimte	5
GM HP+	Groepsmedewerkers cluster 4 met praktijkervaring met een Stilteruimte	6
KT	Kartrekkers van cluster 3 en cluster 4	5
LL VHS	Leerlingen cluster 3 zonder ervaring met de Stilteruimte	10
LL HP	Leerlingen cluster 4 zonder ervaring met de Stilteruimte	5
LL HP+	Leerlingen cluster 4 met praktijkervaring met een Stilteruimte	14
GM/KT	De gehele groep ondervraagde groepsmedewerkers en Kartrekkers.	22
LL	De gehele groep ondervraagde leerlingen	29

4.2. Toelichting Focusgroep

Nadat ik de data-analyse had uitgevoerd ben ik op 12-04-2011 in gesprek gegaan met een door mij samengestelde focusgroep bestaande uit:

- Een Kartrekker, cluster 4
- Een Groepsleerkracht, cluster 4 zonder ervaring met de Stilteruimte
- Een Groepsleerkracht, cluster 4 met ervaring met de Stilteruimte
- Twee Onderwijsassistenten cluster 3 zonder ervaring met de Stilteruimte
- Een Kartrekker cluster 3

In de focusgroep zijn de uitkomsten van de dataverwerking en de open vragen van de vragenlijsten besproken. De focusgroep heeft als verdiepende discussie- en besluitvormingsgroep gefunctioneerd. Onder elke tabel staat het daarbij horend besluit van de focusgroep. De besluiten zijn vervolgens vastgelegd in; 'Notitie Stilteruimte', 12-04-2011, (bijlage 5). De discussies beschrijf ik nader onder 4.6 en in het volgende hoofdstuk verbind ik hier conclusies aan.

De stellingen zijn onderverdeeld in Wie, Wanneer en Hoe omdat dit de deelvragen van mijn onderzoeksvraag zijn. In de focusgroep kwam naar voren dat een aantal stellingen niet bij de juiste deelvraag waren onderverdeeld op de vragenlijst. Wij hebben de resultaten in het document; 'Notitie Stilteruimte, 12-04-2011' wel aan de juiste deelvragen gekoppeld. Een aantal ondervraagden hebben kanttekeningen bij de stellingen genoteerd. Deze kanttekeningen heb ik bij de stelling toegevoegd met de code van de desbetreffende ondervraagde. Onvolledigheden of onduidelijkheden heb ik ook bij de stelling vermeld.

Onder 4.7 beschrijf ik opvallendheden bij ervaren leerlingen en groepsmedewerkers.

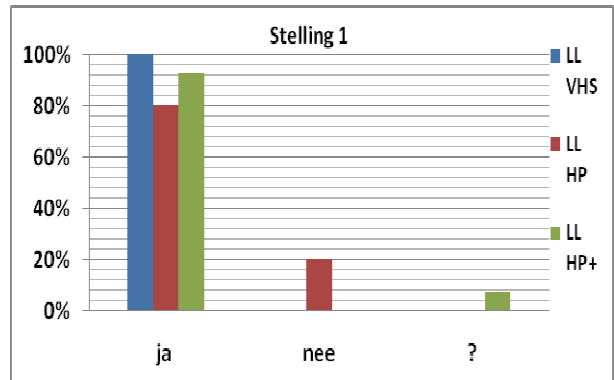
4.3. Deelvraag 1: Wie

Voor wie zetten wij de Stilteruimte volgens de Kartrekkers, de groepsmedewerkers en de leerlingen in?

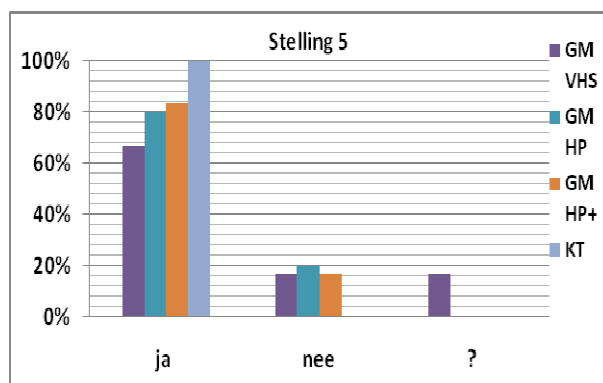
Ik vind dat de stilteruimte een goed middel is om in mijn onderwijspraktijk bij kinderen overprikkeling te voorkomen of te verminderen

Als ik me druk in mijn hoofd voel vind ik het fijn om naar een stilteruimte te gaan.

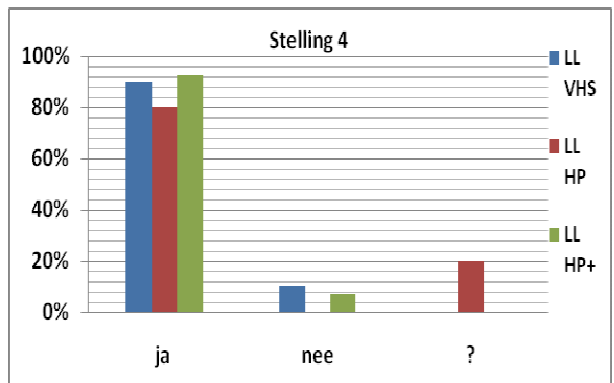

Alle kinderen kunnen gebruik maken van de stilteruimte

GM VHS: Ja, onder begeleiding

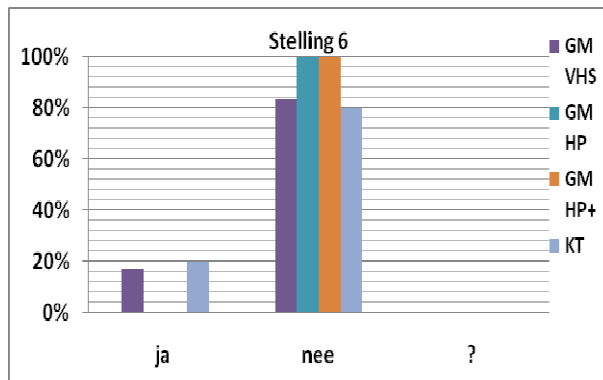
Alle kinderen kunnen gebruik maken van de stilteruimte.

LL VHS: Ja: om de beurt . Nee: alleen die snel boos worden

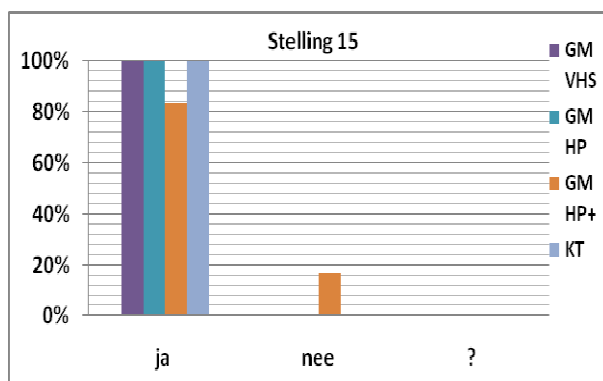
Besluit focusgroep stelling 1+5 GM/KT en stelling 1+4 LL: De Stilteruimte wordt voor alle kinderen ingezet om overprikkeling te voorkomen of te verminderen. Met overprikkeling wordt bedoeld; teveel prikkels die de basis zijn voor onrust, aandacht- en concentratieproblemen.

Alleen kinderen waarbij de stilteruimte is opgenomen in het individueel handelingsplan mogen gebruik maken van de stilteruimte

Besluit focusgroep stelling 6 GM/KT: De Stilteruimte hoeft niet opgenomen te zijn in het individueel handelingsplan om gebruik van de Stilteruimte te mogen maken.

De stilteruimte kan in samenspraak met de leerling een permanente plek krijgen in een stappenplan waarbij de time-out de laatste stap zal zijn.

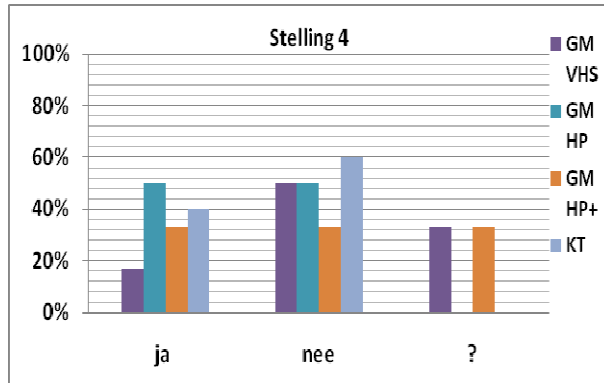

GM VHS: Deze vraag is nvt bij de laagfunctionerende

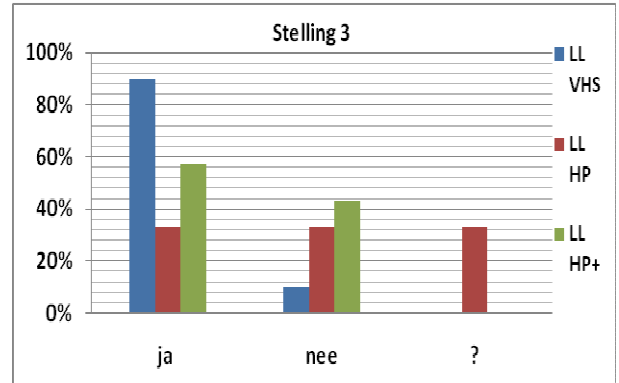
Besluit focusgroep stelling 15 GM/KT: De Stilteruimte kan in samenspraak met de leerling en ouders in een individueel stappenplan van het kind staan waarbij de time-outruimte de laatste stap is.

De stilteruimte is alleen bedoeld voor leerlingen die de regie blijven behouden.

Ik mag alleen de stilteruimte gebruiken als ik me aan de regels en afspraken houd.

GM HP: 1x de vraag overgeslagen

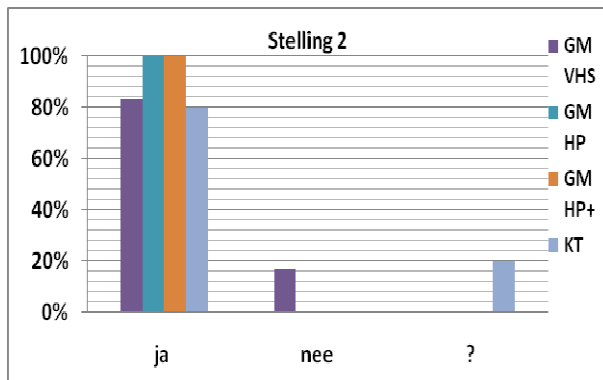
LL HP: 1 leerling vult nee en weet niet in

Besluit focusgroep stelling 4 GM/KT en stelling 3 LL: Kinderen die in de groepssituatie problemen ervaren met het reguleren van hun gedrag (regie behouden) mogen gebruik maken van de Stilteruimte zolang zij zich in de Stilteruimte aan de regels en afspraken kunnen houden. Wanneer dit niet lukt wordt er naar een andere oplossing gezocht.

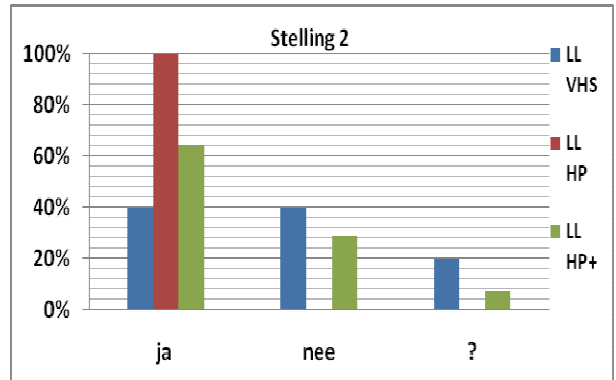
4.4. Deelvraag 2: Wanneer

Wanneer zetten wij de Stilteruimte volgens de Kartrekkers, de groepsmedewerkers en de leerlingen in?

Ik zal de stilteruimte dagelijks in kunnen zetten voor kinderen om overprikkeling te voorkomen of te verminderen.

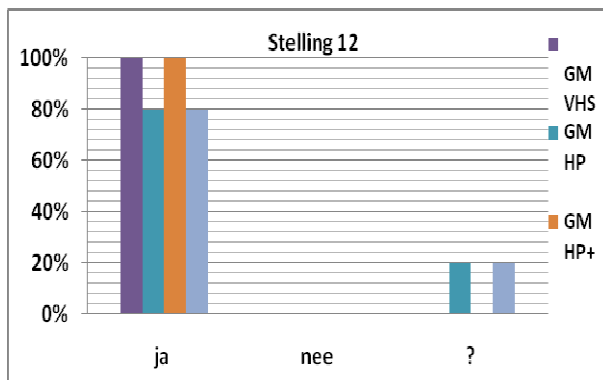

Ik vind dat ik de stilteruimte dagelijks moet kunnen gebruiken.

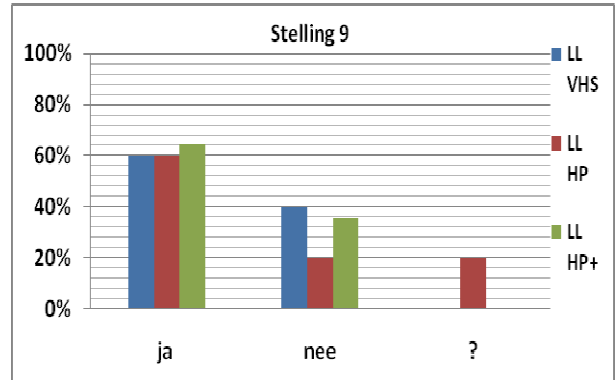

LL VHS: Nee: als hij bezet is

De kracht van de stilteruimte moet zijn dat de ruimte een hoge beschikbaarheid heeft.

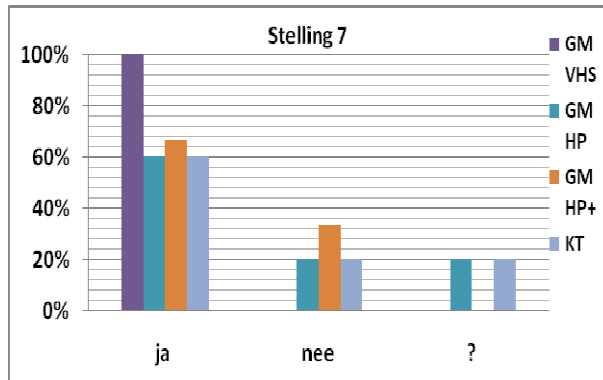
Ik moet op elk moment van de dag gebruik kunnen maken van de stilteruimte.

Vraaggroep verwarring op, niet duidelijk genoeg geformuleerd.

Besluit focusgroep stelling 2+12 GM/KT en stelling 2+9 LL: De kracht van de Stilteruimte moet zijn dat de ruimte een hoge mate van beschikbaarheid heeft. De Stilteruimte moet dagelijks door de leerlingen ingezet kunnen worden.

Bij behoefte aan rust voor de groep kan de stilteruimte ingezet worden.

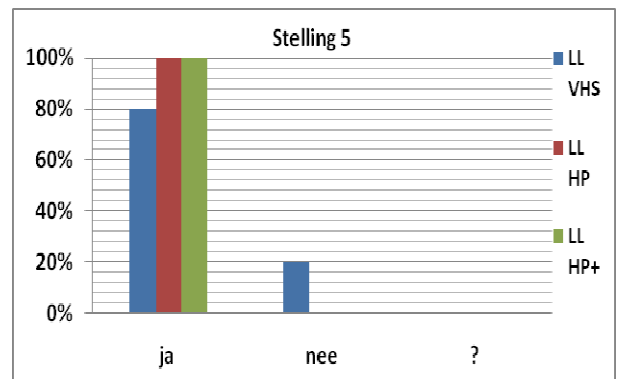
GM VHS: Ja, indien de ind. lln. er ook baat bij heeft.
 GM HP+: Nee: alleen als rust betekend dat een lln. daar een time-out kan nemen.

Besluit focusgroep stelling 7 GM/KT: Op momenten dat de leerling voor onrust in de groep zorgt kan de Stilteruimte ingezet worden zodat de leerling uit de situatie stapt. De leerling dient zich wel aan de regels van de Stilteruimte te kunnen houden.

Bij behoefte aan rust voor de leerling kan de stilteruimte ingezet worden.

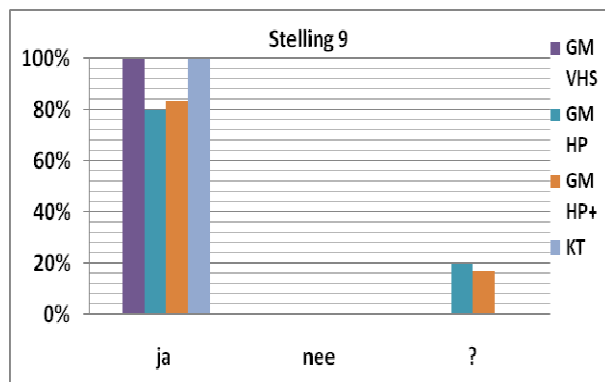
Als ik rust nodig heb maak ik gebruik van de stilteruimte.

LL VHS: Nee: alleen voor kinderen die snel boos worden.
 Nee: koptelefoon is voldoende

Besluit focusgroep stelling 8 GM/KT en stelling 5 LL: Bij het voorkomen of verminderen van overprikkeling op sociaal-emotioneel niveau kan de Stilteruimte ingezet worden.

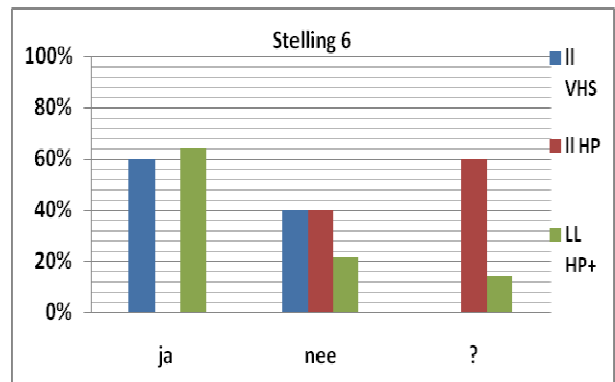
Bij problemen met concentratie en aandacht kan de stilteruimte ingezet worden.

GM HP: Weet niet: Mits deze leeg is.

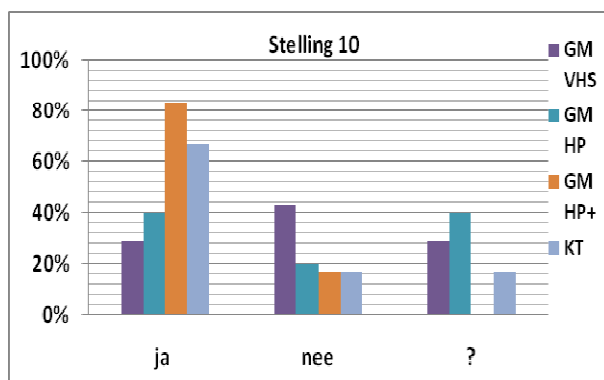
GM HP+: Ja: alleen wanneer een lln. het heel moeilijk heeft, heeft die voorrang.

Als ik niet goed kan werken mag ik gebruik maken van de stilteruimte.

Besluit focusgroep stelling 9 GM/KT en stelling 6 LL: Bij het voorkomen of verminderen van overprikkeling op cognitief niveau kan de Stilteruimte ingezet worden. Rust, aandacht en concentratie heb je nodig om tot leren te komen.

Kinderen krijgen de verantwoordelijkheid over op welke momenten het voor hen belangrijk is om gebruik te maken van de stilteruimte.

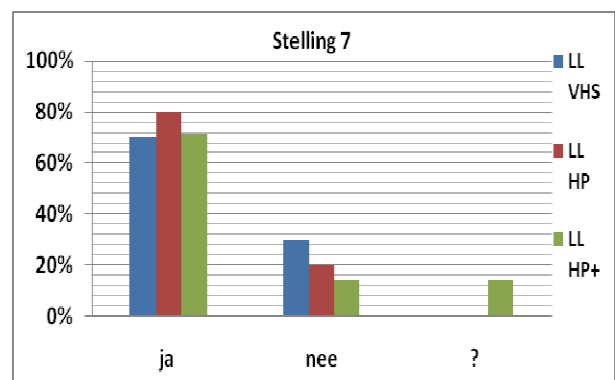

GM VHS: Ja en nee, ligt aan de leerling. Nee, in onze groep kunnen ze dat niet (laagfunctionerenden)

GM HP: Weet niet: Samen met de leerkracht

KT: Ja en nee, medeverantwoordelijk

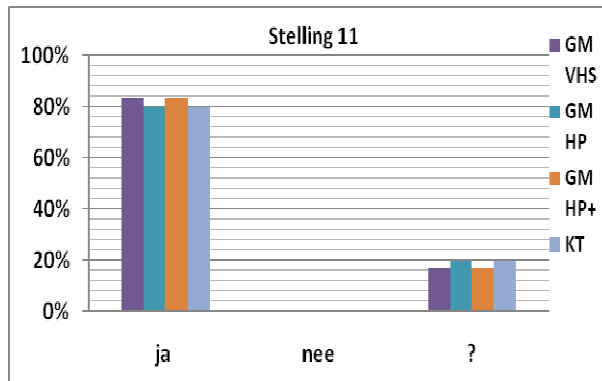
Ik kan meestal zelf beslissen wanneer ik de stilteruimte nodig heb.

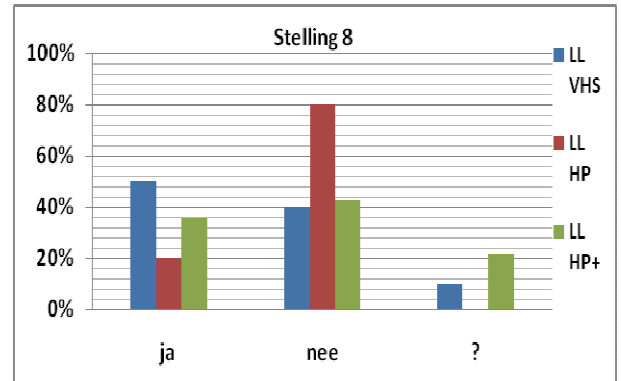
LL VHS: Ja: Als je boos bent

Besluit focusgroep stelling 10 GM/KT en stelling 7 LL: Kinderen worden gestimuleerd om verantwoordelijkheid te nemen op welke momenten het voor hen belangrijk is om gebruik te maken van de Stilteruimte. Kinderen die deze verantwoordelijkheid niet kunnen dragen zullen door de groepsmedewerkers aangestuurd worden.

De keuze waarvoor, wanneer en hoe de leerling de stilteruimte in wil zetten is geen keuze voor vrijheid-blijheid.

De juf of meester beslist wanneer ik de stilteruimte mag gebruiken.

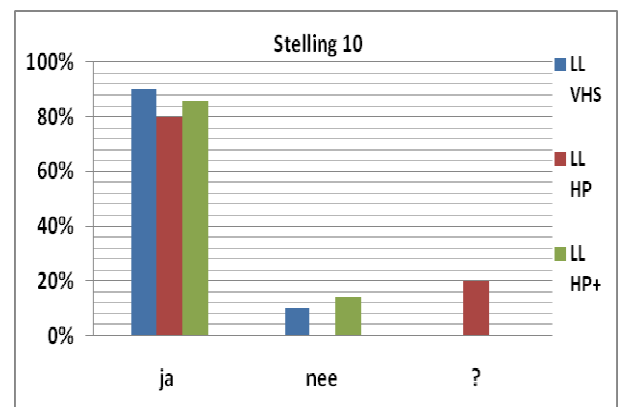
Besluit focusgroep stelling 11 GM/KT en stelling 8 LL: De keuze wanneer en hoe de leerling de Stilteruimte in wil zetten is geen keuze van vrijheid-blijheid. Leren en ontwikkelen vinden steeds plaats in een maatschappelijke context die condities schept en eisen stelt.

Door de stilteruimte tijdig in te zetten kan een conflict of zelfs escalatie voorkomen worden.

GM VHS: Deze vraag is nvt bij de laagfunctionerende

Als ik last heb van anderen kan ik naar de stilteruimte gaan en krijg ik geen ruzie.

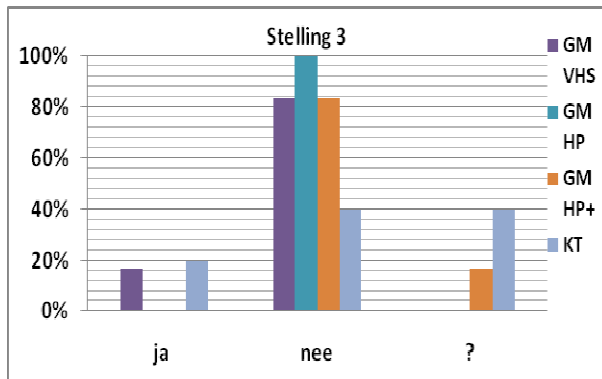

Besluit focusgroep stelling 13 GM/KT en stelling 10 LL: Er wordt naar gestreefd om de Stilteruimte tijdig in te zetten zodat conflicten of zelfs escalaties voorkomen kunnen worden.

4.5. Deelvraag 3: Hoe

Hoe gaan we de Stilteruimte in samenspraak met de onderzoeksgroepen inzetten?

Ik vind dat de stilteruimte een geheel ander functie zou moeten krijgen dan het voorkomen of verminderen van overprikkeling

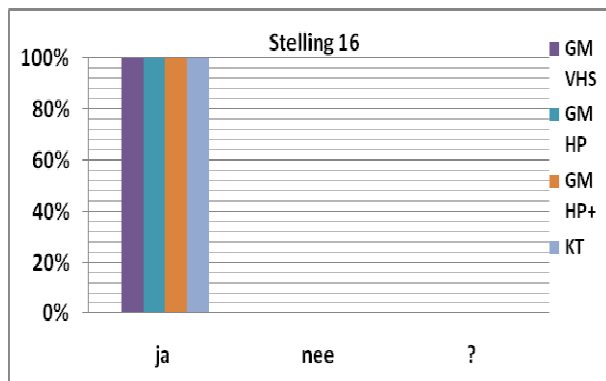

GM VHS: Ja binnen onze groep (laag functionerenden) wel.

KT: Ja, mocht het 'n jaar mindere mate als stilteruimte worden gebruikt, dan natuurlijk optimaal inzetten.

Besluit focusgroep stelling 3 en open vraag 28 GM/KT: Als uit de praktijk blijkt dat de Stilteruimte beter voor andere doeleinde kan worden ingezet dan wordt dit binnen de unit kritisch bekeken. We willen er naar streven om veranderingen na een proefperiode van 6 weken door te voeren zodat we vanuit praktijkervaring de functiebeschrijving kunnen evalueren en waarnodig bijstellen. In deze periode kan er ook gekeken worden naar het geven van individuele lessen in andere ruimtes van Talentencampus Venlo.

De stilteruimte heeft een preventieve functie

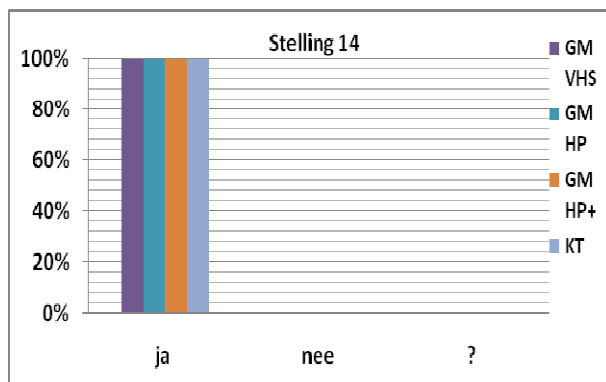

De stilteruimte helpt mij om boosheid te voorkomen

Besluit focusgroep stelling 16 GM/KT en stelling 11 LL: De Stilteruimte heeft een preventieve functie.

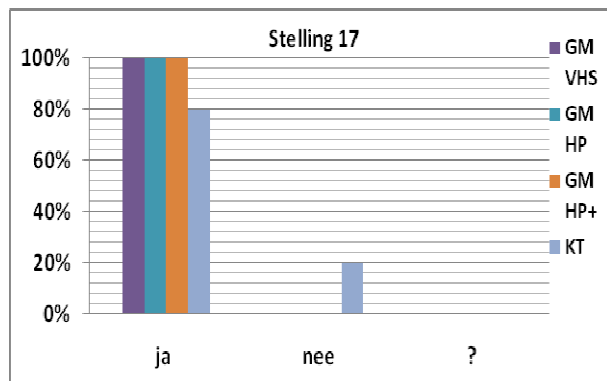
Kinderen leren wat de voordelen zijn om uit de situatie te stappen.

GMVHS: Deze vraag is nvt bij de laagfunctionerende

Besluit focusgroep stelling 14 GM/KT: Kinderen kunnen leren wat de voordelen zijn om uit de situatie te stappen.

De stilteruimte is geen strafmaatregel

De stilteruimte mag niet als straf gebruikt worden

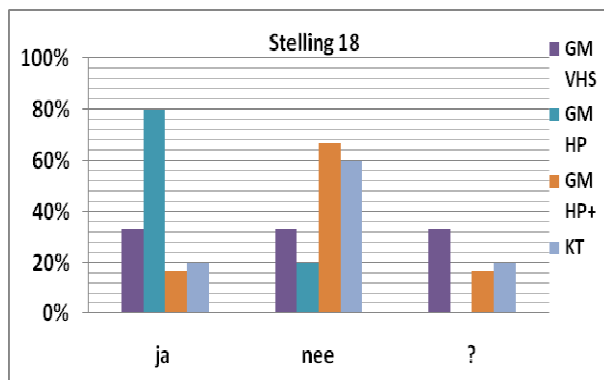

LL HP+: Weet niet: als het nodig is wel
 LL VHS: Degene die uitdaagt er voor straf neerzetten zodat de klas die wel luistert kan doorwerken

De vraagstelling van deze vraag zorgt voor verwarring, kinderen. Bij kinderen waar ik aan doorvroeg bedoelde ze meestal, Nee je mag het niet als straf gebruiken.

Besluit focusgroep stelling 17 GM/KT en stelling 12 LL: De Stilteruimte is geen strafmaatregel, het is bedoeld om uit een ongewenste situatie te stappen.

Er mag 1 leerling tegelijk in de stilteruimte aanwezig zijn.

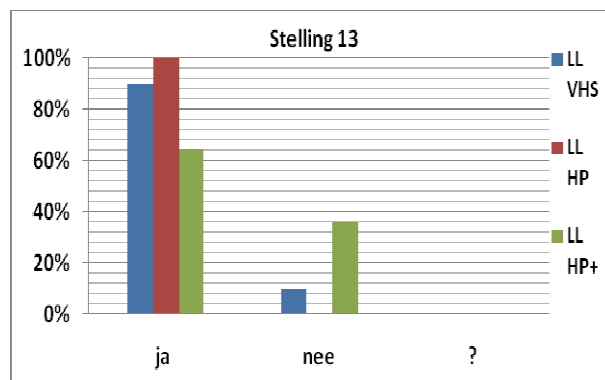

GM VHS: Misschien 1 of 2?

Nee, bij laagfunctionerende onder begeleiding

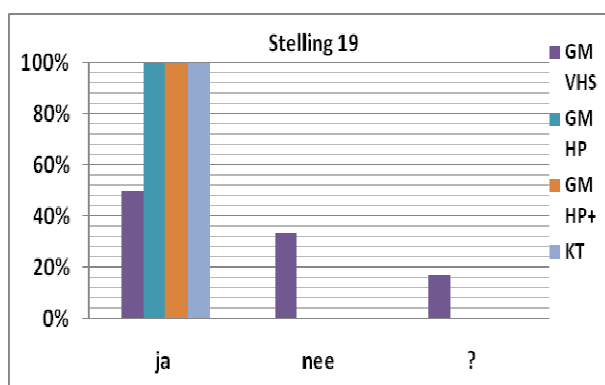
GM HP+: Nee: indien het kan zouden er misschien ook wel 2 of 3 lln. kunnen zitten, als het maar stil! is.

Er mag maximaal 1 leerling in de stilteruimte zijn

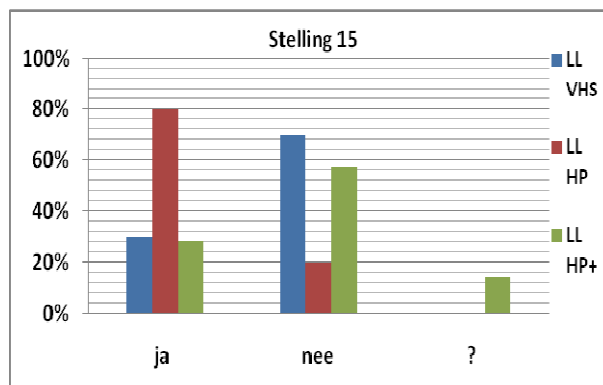
Besluit focusgroep stelling 18 GM/KT en stelling 13 LL: Er mag in principe één leerling in de Stilteruimte zijn. In overleg met de leerkracht kan er een maatje aan de leerling gekoppeld worden wanneer het een meerwaarde heeft om tot rust te komen. Dit maatje kan een leerling of groepsmedewerker zijn.

In de stilteruimte is het hoofdzakelijk stil

GM VHS: Niet bij 1 op 1 werken etc.

In de stilteruimte is het stil

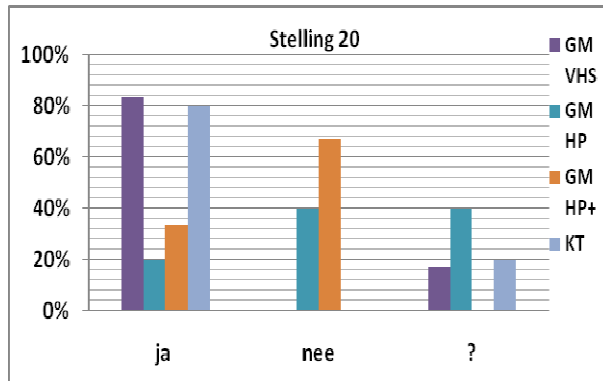
LL HP+: 1 leerling ja + nee aangevinkt.

LL VHS: Ja: de naam zegt het zelf. Ja: en rustig voelen.

Ja: als je boos bent mag je schreeuwen.

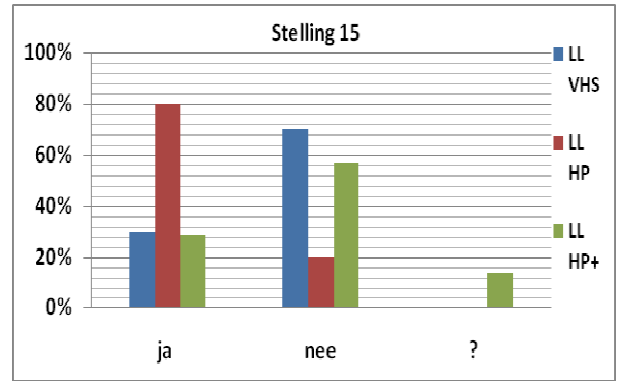
Besluit focusgroep stelling 19 GM/KT en stelling 13 LL: In de Stilteruimte is het hoofdzakelijk stil.

In de stilteruimte mag door de leerling gespeeld worden

GM HP: Weet niet: Niet bijvoorbeeld
 GM HP+: Ja: alleen als dit helpt om de lln. tot rust te krijgen (iets kleins geen domino, playmobiel). Weet niet: Als het een leerling helpt om bijvoorbeeld van de lego rustig te worden moet hij dit in de stilteruimte kunnen doen.
 KT: Ja, indien nodig voor dat kind.

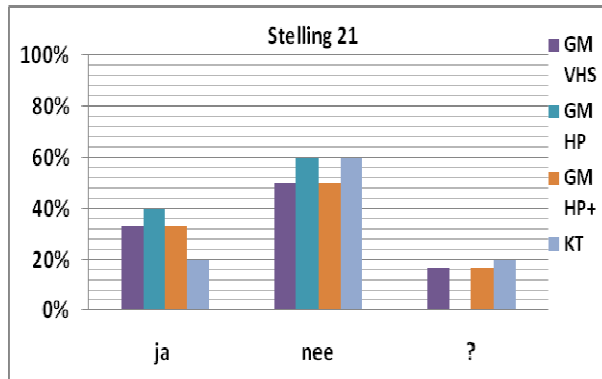
In de stilteruimte mag ik spelen

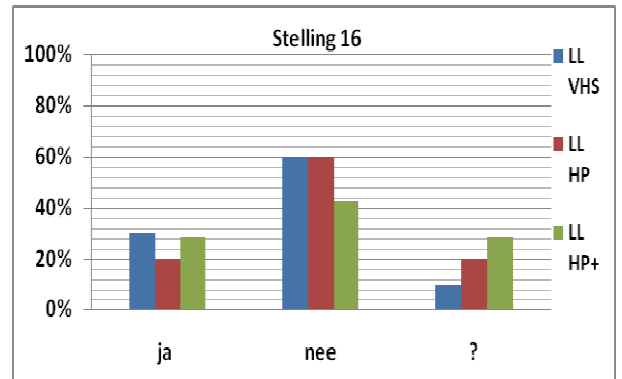
LL HP+: Weet niet: soms lego of DS
 LL VHS: Nee: om rustig te werken

Besluit focusgroep stelling 20 GM/KT en stelling 15 LL: In de Stilteruimte is de activiteit die de leerling uitvoert om tot rust te komen afhankelijk van de afspraak tussen leerling en groepsmedewerker.

In de stilteruimten mogen activiteiten zoals toetsen afnemen, 1 op 1 begeleiding gepland worden.

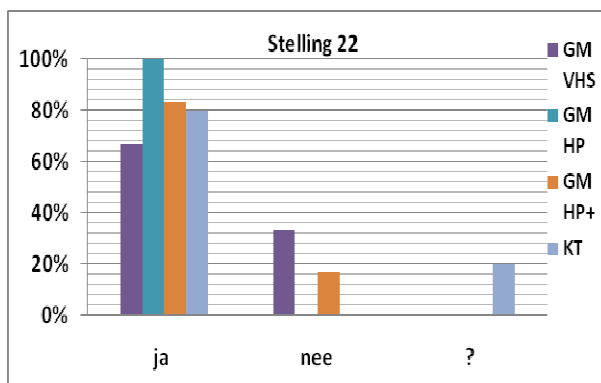
In de stilteruimten mogen lessen gegeven worden

LL HP+: Ja; soms

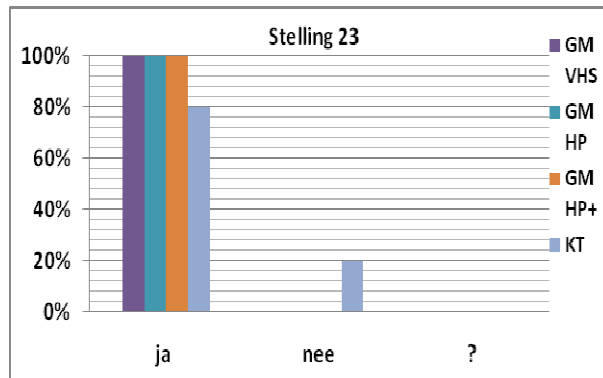
LL VHS: Ja: uitleggen wat we gaan doen, je mist wat de juf in de klas verteld heeft. Ja: dan heb je geen last van anderen
Ja: weet niet welke. Nee: leren hoe je het anders moet doen.
Nee: maar wel gepraat worden. Nee; dan is ie bezet

Het plannen van activiteiten hoort buiten de stilteruimte plaats te vinden, bijvoorbeeld in het kabinet.

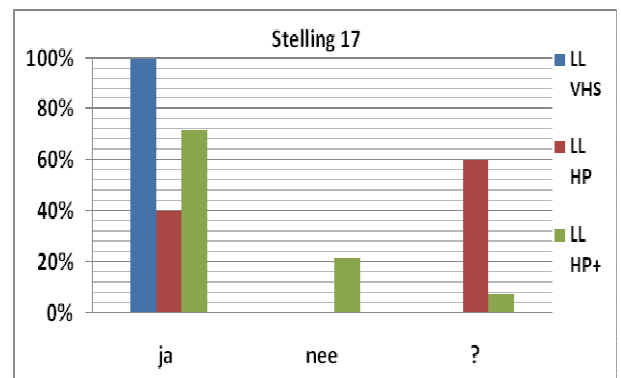
Besluit focusgroep stelling 21+22 GM/KT en stelling 16 LL: De Stilteruimte is niet bedoeld voor individuele lessen of toetsen (hoge beschikbaarheid). Het plannen van één op één activiteiten dient zoveel mogelijk buiten de Stilteruimte gepland te worden.

Na een bezoek aan de stilteruimte wordt er kort in gesprek gegaan met de leerling zodat er groei kan ontstaan.

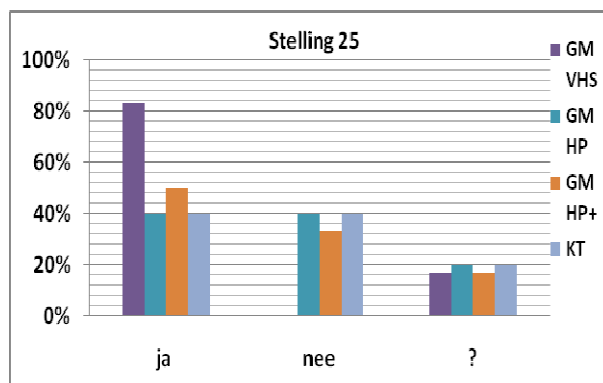
GM VHS: Deze vraag is nvt bij de laagfunctionerende.
GM HP+Ja: niet altijd

Na een bezoek aan de stilteruimte vind ik het fijn om met de juf of meester te praten over waarom ik gebruik van de stilteruimte heb gemaakt.

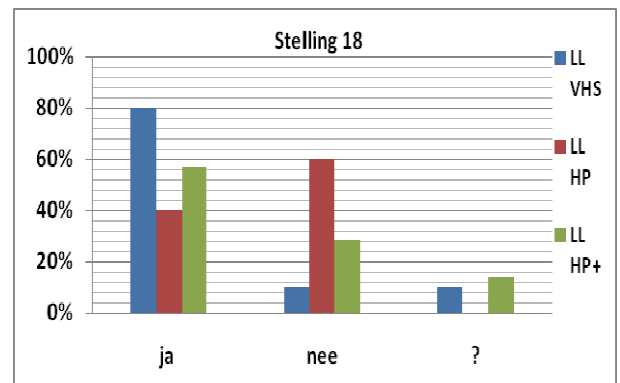
LL VHS: Ja: dan kan de juf het oplossen. Ja: kan je het oplossen.

In de stilteruimte mogen gesprekken met kinderen en kinderen onder elkaar plaatsvinden.

KT: Ja, als er plek voor is niet ten koste van.

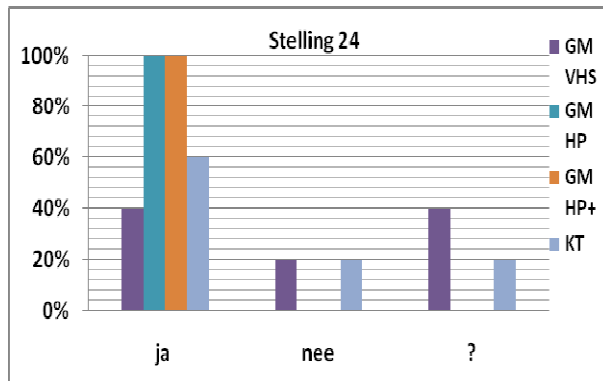
In de stilteruimte kan ik met andere leerlingen onze ruzie oplossen

LL VHS: Ja: met juf.

Besluit focusgroep stelling 23+25 GM/KT en stelling 18 LL: Na een bezoek aan de Stilteruimte wordt er op het niveau van het kind in gesprek gegaan over het ontstaan van de situatie en de vervolgstappen. Dit gesprek kan in de Stilteruimte met een groepsmedewerker en/of kind plaatsvinden voordat de leerling de Stilteruimte verlaat. Het gesprek zal worden ingezet om zoveel mogelijk groei te stimuleren.

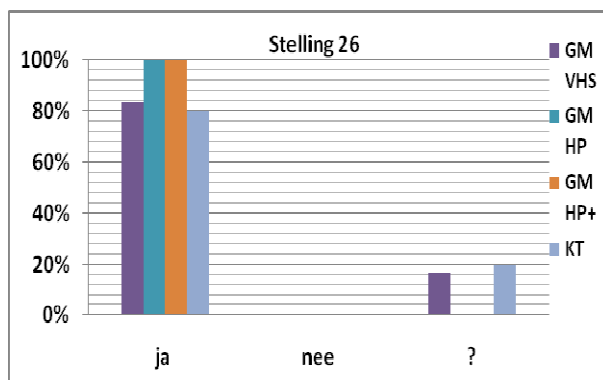
In dit gesprek komen voor mijn leerlingen vaardigheden zoals reflecteren, probleemoplossend denken, samenwerken en plannen aan de orde.

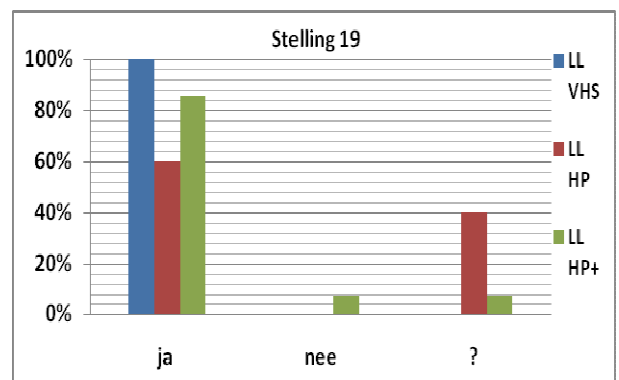
GM VHS: Deze vraag is nvt bij de laagfunctionerende

Besluit focusgroep stelling 24 GM/KT: In het gesprek komen, zo mogelijk, vaardigheden zoals reflecteren, probleemoplossend denken, samenwerken en plannen aan de orde. Bij kinderen die deze vaardigheden niet beheersen zal de regie meer bij de leerkracht liggen.

De ruimte past binnen de structuur van het dorp en is prikkelarm.

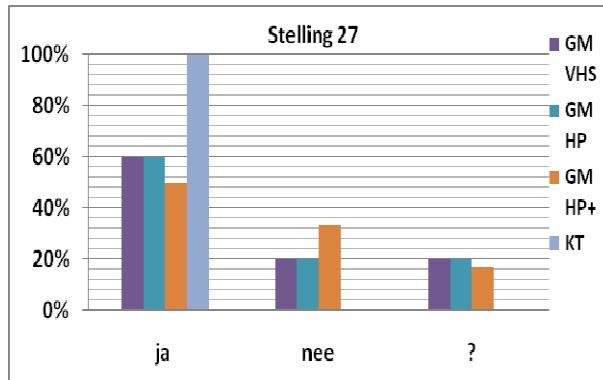
De stilteruimte ziet er rustig uit

LL VHS: Ja: Geen rommel. Ja: Geen muziek, een zitzak.

Besluit focusgroep stelling 26 GM/KT en stelling 19 LL: De Stilteruimte past binnen de structuur van het dorp en is prikkelarm.

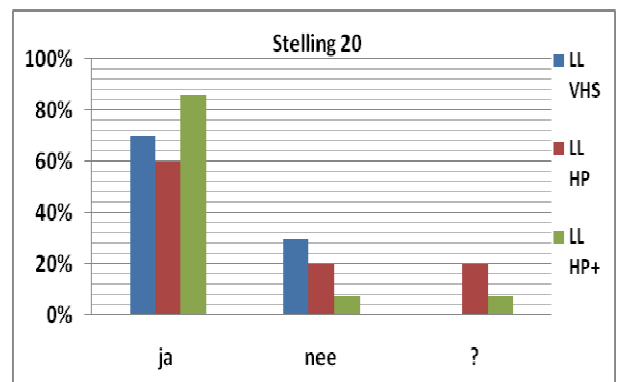
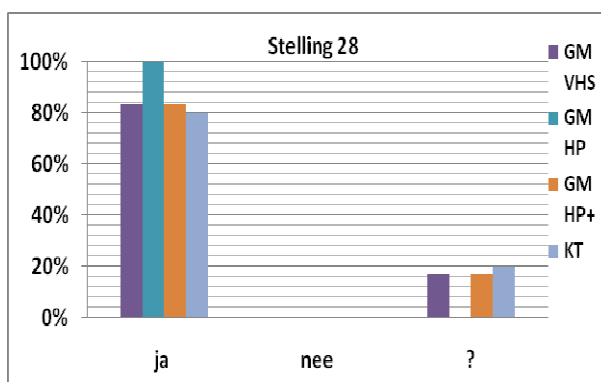
Kinderen krijgen keuzevrijheden met betrekking tot het gebruik van de stilleruimte zodat ze inbreng hebben in de vormgeving van hun eigen leerproces.

Besluit focusgroep stelling 27 GM/KT: De groepsmedewerker stimuleert het kind tot keuzevrijheden met betrekking tot het gebruik van de Stilteruimte zodat ze inbreng hebben in de vormgeving van hun eigen leerproces.

(TEACCH): Visualisering en voorspelbaarheid van de stilleruimte staan centraal bij handhaven van regels en afspraken.

Ik vind het fijn als ik de regels en afspraken van de stilleruimte in de klas en in de stilleruimte kan zien.

LL HP+: Weet niet: Maak mij niet uit!

Besluit focusgroep stelling 28 GM/KT en stelling 19 LL: Afspraken en regels worden gevisualiseerd in en buiten de Stilteruimte.

4.6. Discussie uit de focusgroep

De volgende punten stonden in de focusgroep ter discussie:

Hoe en wanneer de regie bij het kind ligt bleek een discussiepunt. Er kwam naar voren dat er problemen werden gezien bij de zelfredzaamheid en het kunnen dragen van verantwoordelijkheid door de leerling zelf. Er ontstond een discussie rondom de mogelijkheden van onze cluster 3 en 4 leerlingen waarbij naar voren kwam dat de cluster 4 collega's hogere verwachtingen van beiden doelgroepen hadden dan de cluster 3 collega's. Door een aantal cluster 3 en 4 collega's werd in de vragenlijst aangegeven dat zij niet verwachten dat hun doelgroep keuzes zou kunnen maken met betrekking tot gebruik van de Stilteruimte. De term keuzes maken kwam ter discussie te staan omdat een aantal collega's er juist van overtuigd waren dat er altijd keuzemogelijkheden zijn, alleen moest volgens hen dit in kleine stappen gezien en gezocht worden. Omdat er altijd naar mogelijkheden gezocht moet worden hebben we in de focusgroep ervoor gekozen om in plaats van 'krijgen' te spreken over 'stimuleren' (van bijvoorbeeld verantwoordelijkheden). Welke problematiek de leerling ook ervaart, een medewerker kan de leerling altijd stimuleren.

Er ontstond ook een discussie over de opmerking van een leerling op de vraag of de Stilteruimte als straf mag worden ingezet; "degene die uitdaagt er voor straf neerzetten zodat de klas die wel luistert kan doorwerken". Wordt de Stilteruimte als straf ervaren op het moment dat de groepsmedewerker beslist dat leerling hier gebruik van moet maken? Wat is straf?

Tot slot kwamen we tot de discussie of elke basisgroep in het dorp van de Talentencampus zou moeten starten met eenzelfde functiebeschrijving van de Stilteruimte of dat collega's die bijvoorbeeld werkzaam zijn in de laag functionerende groepen ook de mogelijkheid hebben om vanuit hun eigen ervaring de Stilteruimte voor ander doeleinden in te zetten. Maar wat is ervaring en wat is niet los durven laten?

Aanvullende besluiten ontstaan tijdens het focusoverleg staan in het document 'Notitie Stilteruimte, 12-04-2011'. Conclusies naar aanleiding van de discussie zijn terug te vinden in hoofdstuk 5.3.

4.7. Opvallendheden bij leerlingen en groepsmedewerkers die ervaring met de huidige Stilteruimtes hebben

Hieronder beschrijf ik opvallendheden die naar voren komen in mijn data-analyse wanneer ik kijk naar leerlingen en medewerkers die ervaring hebben met de huidige Stilteruimtes:

Leerlingen

De ervaren leerlingen geven voor 93% aan het prettig te vinden om naar de Stilteruimte te gaan wanneer ze zich druk in hun hoofd voelen, 71% geeft aan dat boosheid hierdoor kan worden voorkomen en 86% dat hierdoor ruzies kunnen worden voorkomen. 71% wil na een bezoek aan de Stilteruimte in gesprek. Iets meer dan de helft (57%) vindt dat zij alleen de Stilteruimte mogen gebruiken als ze zich aan de regels en afspraken houden. Van de ervaren leerlingen geeft 40% aan dat het stil is in de Stilteruimte, de onervaren leerlingen antwoorden voor 75% ja op deze vraag.

Groepsmedewerkers

De groepsmedewerkers die ervaring hebben met de huidige Stilteruimtes reageren voor 33% ja, nee en weet ik niet op de vraag of de Stilteruimte alleen bedoeld is voor leerlingen die de regie blijven behouden. Een opvallendheid is dat de ervaren groepsmedewerkers voor 83% vertrouwen hebben dat leerlingen verantwoordelijkheid kunnen dragen over op welke momenten het voor hen belangrijk is om gebruik te maken van de Stilteruimte in tegenstelling tot de 45% van de overige ondervraagden.

Hoofdstuk 5: Conclusies en waardering onderzoek

In dit hoofdstuk worden de deelvragen en de onderzoeksvraag beantwoord en daaruit worden conclusies getrokken. Vervolgens worden discussiepunten besproken. Tenslotte volgen mijn aanbevelingen.

5.1. Conclusies:

De conclusies van mijn onderzoek heb ik per deelvraag beantwoord. De deelvragen geven samen antwoord op mijn onderzoeksvraag: Wat is de functie van onze Stilteruimtes volgens de Kartrekkers, de groepsmedewerkers en de leerlingen bij het voorkomen of verminderen van overprikkeling bij kinderen met een leer- en/of gedrags- en/of psychiatrische stoornis

Deelvraag 1: Wie?

Voor wie zetten wij de Stilteruimte volgens de Kartrekkers, de groepsmedewerkers en de leerlingen in?

De Stilteruimte wordt voor alle kinderen ingezet om overprikkeling te voorkomen of te verminderen. Kinderen die in de groepssituatie problemen ervaren met het reguleren van hun gedrag (regie behouden) mogen gebruik maken van de Stilteruimte zolang zij zich in de Stilteruimte aan de regels en afspraken kunnen houden. De Stilteruimte hoeft niet opgenomen te zijn in het individueel handelingsplan, maar kan in samenspraak met de leerling en ouders wel in een individueel stappenplan staan waarbij de time-outruimte de laatste stap kan zijn. Als uit de praktijk (voornamelijk van de laagfunctionerende groep) blijkt dat door de samenstelling van deze groep de Stilteruimte beter voor andere doeleinden kan worden ingezet wordt na een proefperiode van zes weken onder begeleiding van een gedragswetenschapper of intern begeleider dit binnen de unit eerst kritisch bekeken.

Deelvraag 2: Wanneer?

Wanneer zetten wij de Stilteruimte volgens de Kartrekkers, de groepsmedewerkers en de leerlingen in?

De Stilteruimte heeft een preventieve functie. Preventie vindt in eerste instantie plaats in de structuur van alle dag. Er wordt naar gestreefd om de Stilteruimte tijdig in te zetten zodat conflicten of zelfs escalaties worden voorkomen, een hoge mate van beschikbaarheid is hierbij van belang. Bij het voorkomen of verminderen van overprikkeling op sociaal-emotioneel of cognitief niveau kan de Stilteruimte ingezet worden. Op momenten dat de leerling voor onrust in de groep zorgt kan de Stilteruimte ingezet worden zodat de leerling uit de situatie stapt en de rust in de groep hersteld wordt (geen strafmaatregel). Kinderen worden gestimuleerd om verantwoordelijkheid te nemen over op welke momenten het voor hen belangrijk is om gebruik te maken van de Stilteruimte. Kinderen die deze verantwoordelijkheid niet kunnen dragen zullen door de groepsmedewerkers aangestuurd worden.

Deelvraag 3: Hoe?

Hoe gaan we de Stilteruimte in samenspraak met de onderzoeksgroepen inzetten?

De groepsmedewerker stimuleert het kind tot keuzevrijheden met betrekking tot het gebruik van de Stilteruimte. Met keuzevrijheden bedoel ik de activiteit die het daar uitvoert en de tijdsduur zodat ze inbreng hebben in de vormgeving van hun eigen leerproces. Na het gebruik van de Stilteruimte vindt 95% van de ondervraagde collega's het belangrijk om in gesprek te gaan met de leerling zodat er groei kan ontstaan. Er wordt met het kind gecommuniceerd over het ontstaan van de situatie en de vervolgstappen. Dit gesprek kan in de Stilteruimte met een groepsmedewerker en/of kind plaatsvinden. Het gesprek zal worden ingezet om zoveel mogelijk groei te stimuleren. Bij kinderen die vaardigheden zoals reflecteren en probleemoplossend denken niet beheersen zal de regie meer bij de groepsmedewerker liggen. Er wordt met het kind in gesprek gegaan wanneer deze hier aan toe is. In de Stilteruimte is het hoofdzakelijk stil. Er mag daarom in principe één leerling in de Stilteruimte zijn. Het kind wordt zolang het zich aan de afspraken en regels houdt met rust gelaten. Kinderen buiten de Stilteruimte mogen geen contact met de leerling in de Stilteruimte zoeken. De Stilteruimte past binnen de structuur van het dorp, is prikkelarm, afspraken en regels worden gevisualiseerd in en buiten de Stilteruimte. Individuele afspraken m.b.t. de Stilteruimte zijn voor alle medewerkers duidelijk en op een afgesproken plaats terug te vinden.

5.2. Integratie van conclusies

Een groot deel van onze cluster 3 en 4 leerlingen heeft een anders lopende prikkelverwerking die voor werk- en gedragsproblemen kunnen zorgen.

Volgens Dolfsma-Troost en Algra (2008) kan het kind in stilte beter bij zichzelf stilstaan. Bogdashina (2004) geeft vervolgens aan dat wanneer er bij mensen met autisme te veel prikkels binnenkomen het moeilijk is om te weten waar zij aandacht aan moeten besteden. Uit de antwoorden van de ervaren leerlingen blijkt dat meer dan 80% denkt dat de Stilteruimte een goed middel kan zijn om drukte in hun hoofd, ruzies en boosheid te voorkomen. Wij zijn van mening dat de Stilteruimte een goed hulpmiddel kan zijn om (in stilte) prikkels te voorkomen of te verminderen zodat de leerling daarna weer deel kan nemen aan het groepsproces.

Vanuit de visie van de Talentencampus willen wij een omslag maken naar het participatiemodel. Kinderen krijgen keuzevrijheden zodat ze inbreng hebben in de vorming van hun eigen leerproces. Bij het inzetten van de Stilteruimte zullen de groepsmedewerkers zich richten op de individuele vaardigheden, interesses en behoeften van de leerling (TEACCH). Er zullen groeps- en individuele afspraken met de leerlingen gemaakt worden. Afspraken zullen gericht zijn op preventie (driehoek van Verstegen, hoofdstuk 2.6.).

Voordat een kind de Stilteruimte verlaat wordt het gestimuleerd om in gesprek te gaan over de oorzaak van de (over)prikkeling. In dit gesprek komen vaardigheden zoals reflecteren, probleemoplossend denken, samenwerken en plannen aan de orde. Het kind wordt gestimuleerd in zijn groei naar zelfstandigheid en autonomie omdat er geluisterd wordt en zij serieus genomen worden (Cook-Sather, 2006). De hoop is dat door dit leermoment de leerling zich vaardigheden eigen maakt om overprikkeling buiten de Stilteruimte te voorkomen of te verminderen waardoor de Stilteruimte zichzelf op den duur “overbodig” maakt. Het overgrote deel van de kinderen geeft aan in gesprek te willen!

5.3. Discussie

In de resultaten van mijn onderzoek blijkt dat 24% van de collega's pedagogische doelen zoals het nemen van eigen verantwoordelijkheid als onhaalbaar zien. Ervaren groepsmedewerkers hebben er meer (83%) vertrouwen in dat leerlingen de verantwoordelijkheid kunnen dragen over op welke momenten het voor hen belangrijk is om gebruik te maken van de Stilteruimte dan de onervaren collega's (45%). Bij de groepsmedewerkers van beide clusterscholen, gemiddeld 25% wordt aangegeven dat kinderen geen keuzevrijheden en beslissingen kunnen maken met betrekking tot het gebruik van de Stilteruimte. Opvallend is dat de Kartrekkers, de visie-uitdragers, volledig achter de keuzevrijheden staan. Vanuit de praktijkgroep wordt zelfs aangegeven dat stellingen waarbij pedagogische vaardigheden van de leerling verwacht worden niet van toepassing zijn voor de laagfunctionerende leerlingen. De leerlingen van beide scholen hebben grotendeels vertrouwen in het kunnen maken van keuzes. De leerlingen van cluster 3 geven aan hier meer sturing in te willen krijgen dan de leerlingen van cluster 4.

Aan de leerlingen is de volgende stelling voorgelegd: De Stilteruimte mag niet als straf gebruikt worden. Door de dubbele ontkenning (Verhoeven, 2010) is het resultaat van deze stelling niet geheel betrouwbaar. Ondanks dit gegeven en dat 95% van de collega's de ruimte niet als strafmaatregel wil inzetten ontstond er een discussie in de focusgroep over het straffen van leerlingen. In het boek van Mossevelde (1996) staat het volgende over gedragsmodificatie beschreven (gebaseerd is op psychologische leertheorieën van Pavlov en Skinner): "Belangrijk is dat men niet mag vergeten dat het negeren van ongewenst gedrag in combinatie met het belonen van gewenst gedrag méér effect heeft op korte en lange termijn dan het straffen van negatief gedrag (P. 54). Het is belangrijk dat binnen onze organisatie hier nog verder over in gesprek wordt gegaan met elkaar én met de leerlingen. Wat is straf? Noemen we het straffen of negeren van ongewenst gedrag wanneer we leerlingen verplichten naar de Stilteruimte te gaan wanneer zij voor onrust in de groep zorgen?

In hoofdstuk 1 stelde ik dat wij tot een functiebeschrijving zouden komen die door alle partijen gedragen zou worden met een differentiatie tussen cluster 3 en 4. De visie van het campusonderwijs is de basis van onze toekomstige setting en ook van de Stilteruimte. In de praktijk zal er zeker differentiatie ontstaan. Dit is echter niet afhankelijk van de doelgroep leerlingen, maar van de individuele leerling en/of de samenstelling van de basisgroep. In de notitie Stilteruimte 12-04-2011 is zo duidelijk mogelijk aangegeven waarin deze differentiatie dan zit. Een voorbeeld is dat in de Stilteruimte de activiteit die de leerling uitvoert om tot rust te komen afhankelijk is van de afspraak tussen leerling en groepsmedewerker, dit kan voor de een spelen met blokken zijn en voor de ander lezen. We willen er naar streven om veranderingen pas na een proefperiode van 6 weken door te voeren zodat we vanuit praktijkervaring de functiebeschrijving kunnen evalueren en waarnodig bijstellen. Door een proefperiode wil ik collega's enthousiasmeren over de mogelijkheden van de Stilteruimte.

5.4. Aanbevelingen

Vóór januari 2012 licht ik de notitie Stilteruimte toe op een studiemiddag. Een voorlichting zal er aan bijdragen dat beide scholen steeds meer dezelfde taal gaan spreken. Het moet duidelijk worden wat wij verstaan onder; zelfredzaamheid, verantwoordelijkheid, keuzes maken, straffen en preventie. Collega's zullen tevens beter op de hoogte zijn van de fysieke indeling van de Talentencampus (27% van de ondervraagden, mei 2011) heeft aangegeven niet op de hoogte te zijn van de bouwplannen van de Stilteruimte).

Ik adviseer dat alle groepen binnen het dorp starten met het gebruik van de Stilteruimte zoals in de notitie van de Stilteruimte staat beschreven. Na een proefperiode van 6 weken wordt vanuit praktijkervaring deze notitie geëvalueerd en waarnodig bijgesteld.

Na het gebruik van de Stilteruimte wordt er met de leerling gecommuniceerd over oorzaak van de (over)prikkel. Om meer inzicht te krijgen op hoe we deze gesprekken het beste vorm kunnen geven adviseer ik een scholingstraject binnen het team aan.

Suggesties voor verdere uitwerking en vervolgonderzoek:

- De werkgroep time-outruimte (actief vanaf december 2010) neemt in het beschrijven van een continuüm waarin de time-outruimte de laatste stap is de notitie van de Stilteruimte 12-04-2011 mee.
- Hoe richten we de Stilteruimte (fysiek) in?
- Draagt de Stilteruimte bij aan een veilig onderwijsklimaat? (Aanname hoofdstuk 1.3)
- Vermindert de Stilteruimte het gebruik van de time-outruimte?
- Bevordert de Stilteruimte de zelfsturing bij het voorkomen of verminderen van overprikkeling van de leerling ook buiten de Stilteruimte?

Hoofdstuk 6: Evaluatie en reflectie

6.1. Persoonlijke reflectie op het onderzoeksverloop

Persoonlijk logboek 19 november 2010: *Momenteel spint mijn hoofd. Het is nu inmiddels 7 uur, vanmorgen om 6 moest ik echt mijn gedachten gaan uittypen! Ik heb nog geen goede onderzoeksvraag. Momenteel richt ik me op inrichting. Is dit wel verstandig zonder dat ik precies weet wat de visie is. Kan ik me niet beter richten op het praktisch gebruik? HELP!!!!*

In eerste instantie, ook gezien mijn grafische vooropleiding, wilde ik me richten op de inrichting. Bij het schrijven van het verkenningsplan bleek dat de inrichting afhankelijk is van de visie en de functie van de Stilteruimte. De visie was duidelijk, maar de vertaling qua functie in de praktijk niet. Door een functiebeschrijving te maken, kon ik iets concreets maken, iets waar wij daadwerkelijk mee aan de slag kunnen zodra we de Talentencampus betrekken. Even een omslag, maar niet minder interessant. Het uitvoeren van mijn praktijkonderzoek is voor mij in eerste instantie een proces geweest van keuzes maken waarbij mijn eigen visie op onderwijs meer meespeelde dan ik verwacht had. Ik heb er voor gekozen om beide clusterscholen mee te nemen in het onderzoek. Ik vind het belangrijk om samen een mening te vormen, hierbij kunnen we het er op bepaalde vlakken ook over eens worden dat we het niet met elkaar eens zijn. Ten tweede heb ik, ondanks kanttekening van mijn begeleider, er voor gekozen om de leerlingen te betrekken bij mijn onderzoek. Zij zijn degenen waar het om gaat en zij zouden naar mijn mening meer invloed moeten hebben op de inrichting van hun leeromgeving.

Er bleek geen kant en klare documentatie te zijn over Stilteruimtes met een preventieve functie. Ik heb dus de theorie zelf aan de Stilteruimte moeten koppelen. Dit verliep niet altijd soepel. Ik heb uitvoerig gezocht naar literatuur waarin ik de problematiek van onze kinderen kon plaatsen in het kader van preventie. De piramide van oud collega Verstegen sloot het beste bij mijn onderzoek aan omdat wij zijn piramide hanteren om teambreed te kunnen communiceren over de pedagogische opdracht van de school. Buiten het te volgen scholingsprogramma; 'storend gedrag en stoornissen' kon ik geen literatuur vinden over zijn piramide. Om

deze reden heb ik Van Gastel (Gz-psycholoog en adviseur Campusonderwijs) gevraagd een theoretisch stuk over de piramide te schrijven gericht op de Stilteruimte.

Toen het theoretisch kader stond kreeg mijn onderzoek diepgang en een duidelijke structuur waardoor ik de vragenlijsten relatief eenvoudig kon opstellen. De vragenlijsten werden door alle gevraagde collega's en leerlingen geaccepteerd en geretourneerd. Voor de kinderen ben ik een dag teruggekomen, dit is wellicht de leerzaamste dag van mijn onderzoek geweest. Bij het voorlezen van de vragenlijst kwam naar voren dat sommige vragen niet geheel duidelijk waren doordat de vraag te letterlijk werd genomen; "Nee juf, het kan nooit echt stil zijn". De gesprekken met onze cluster 3 leerlingen vond ik nog het meest verrassend. Ik had deze leerlingen onderschat als we het hebben over het begrijpen van gesproken taal en zelfkennis. Ik was onder de indruk hoe duidelijk zij aan konden geven waarbij en wanneer zij graag de regie zelf hadden of juist uit handen gaven.

De samenwerking met mijn critical friend, onze gedragspsycholoog, collega's, medestudenten en begeleider is bij mijn onderzoek van groot belang geweest. Zij hebben mij op de momenten dat het nodig was op verschillende manieren bijgestaan en interesse getoond waardoor ik mijn enthousiasme over dit onderzoek niet verloor en om hulp durfde te vragen.

6.2. Reflectie op mijn persoonlijke professionele ontwikkeling

Een belangrijk punt in mijn persoonlijke ontwikkeling is het hanteren van de APA-richtlijnen geweest. Voorheen nam ik sneller een artikel of aanname van collega's als waarheid aan. Ik bekijk inhoud veel kritischer. Wie heeft dit dan geschreven en waarom? Wat is het theoretisch kader achter bepaalde keuzes in onze praktijk? Ik heb geleerd dat goede theoretische kennis je praktijk kan versterken. Als collega sta ik sterker in mijn schoenen door goede argumenten te kunnen geven en naar leerlingen en ouders kan ik professioneler handelen.

Door dit onderzoek heb ik meer zicht op de visie van het campusonderwijs. Voor mij staat het kind ook centraal en ik zou graag de leerling zo zelfstandig mogelijk door

willen laten stromen naar het vervolgonderwijs. In de vragenlijsten en de focusgroep kwam naar voren dat een aantal collega's aangaven dat kinderen geen keuzes kunnen maken, geen deel kunnen uitmaken van hun leerproces. Persoonlijk roept dit weerstand bij mij op, ik vind het moeilijk om dit aan te nemen. Ik wil niet geloven dat, hoe groot de beperking ook, er geen vooruitgang te boeken is. Misschien ben ik daardoor wel te idealistisch, maar ik geloof dat kinderen aan onze verwachtingen voldoen, verwacht vooruitgang en je zult stappen zien, hoe klein dan ook.

6.3. Reflectie op mijn ontwikkeling als onderzoeker

Gaandeweg kreeg ik steeds meer de doorgaande lijn van mijn onderzoek in beeld waardoor grote aanpassingen in de eerste hoofdstukken niet nodig waren, hier heeft de uitgebreide formulering van het verkenningsplan een belangrijke rol gespeeld. Ik heb geleerd hoe ik onderzoek moet doen op een manier dat het resultaat ook betrouwbaarheid en validiteit biedt.

In de focusgroep heb ik vragen gesteld zonder mijn mening te geven. Dit was moeilijk, maar leverde wel goede discussies op die ik als gespreksleider kon leiden zonder partij te kiezen.

Ik ben tot de conclusie gekomen dat het formuleren en beschrijven van het onderzoek erg moeilijk is. In het onderwijs bestaat een bepaald jargon waarbij wij van elkaar aannemen dat we het over hetzelfde hebben. Dit bleek echter niet het geval. Ik heb geleerd om woorden theoretisch te onderbouwen zodat de lezer begrijpt wat ik bedoel.

Mijn onderwerp sprak me erg aan en ik kon soms niet wachten op de daadwerkelijke resultaten. Ik wilde steeds meer weten. Zo ontstond voor mij ook de interesse in het verschil tussen ervaren en onervaren groepsmedewerkers en leerlingen met de Stilteruimte. Door mijn enthousiasme werd mijn onderzoek verder uitgediept dan voorgenomen.

6.4. Doelrealisatie

Het onderzoek heeft ons inzicht gegeven in de manier waarop er binnen de school gewerkt kan worden met Stilteruimtes, zodat medewerkers en leerlingen deze doordacht en functioneel kunnen inzetten bij het voorkomen of verminderen van overprikkeling. Met de notitie 'Stilteruimte 12-4-2011' kan het team dat werkzaam zal zijn in de dorpszone op Talencampus Venlo in januari 2012 direct aan de slag. Na zes weken zal de notitie geëvalueerd en waarnodig bijgesteld worden.

Toekomstmuziek

"Johan sluit de deur van de Stilteruimte achter zich. Hij neemt zijn stripboek mee omdat hem dit rustig maakt.

In de Stilteruimte ziet de juf dat het boekje wat ruw open gemaakt wordt maar daarna start Johan met lezen.

Na tien minuten gaat de deur van de Stilteruimte open; "Juf? Kunnen we praten?"

Ik ben er persoonlijk van overtuigd dat wanneer men de beschreven notitie naleeft, waarin het gesprek met de leerling een belangrijk onderdeel vormt, de Stilteruimte zal zorgen voor een veiliger onderwijsklimaat waarin interventies vanuit de groepsmedewerkers afnemen en escalaties voor een groot deel kunnen worden voorkomen, dus.....

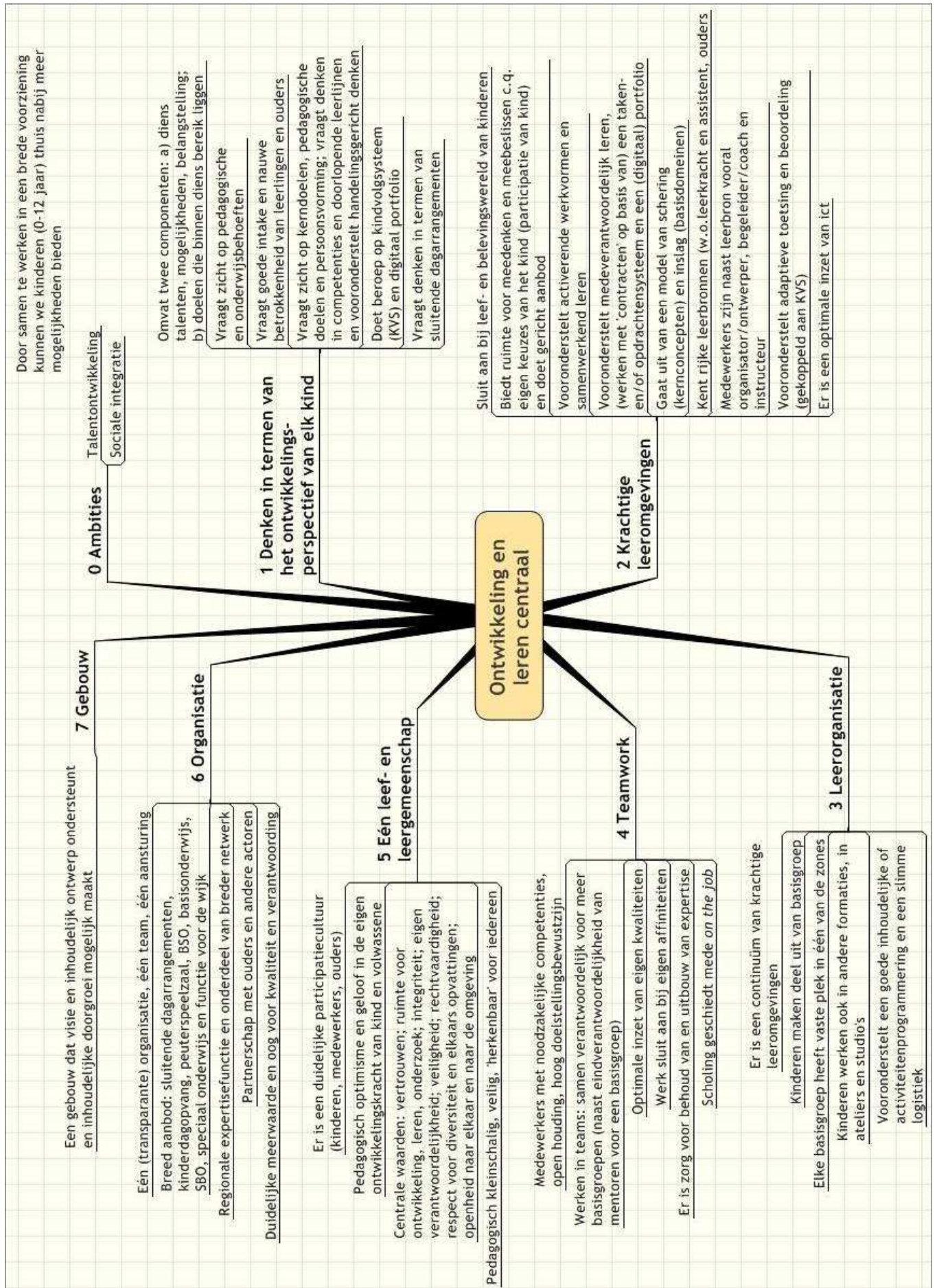
~~Stilte voor de storm~~ ^{-komt}

Literatuurlijst:

- Baarda, D., Goede, M. & Teunissen J. (2005). *Basisboek Kwalitatief onderzoek. Handleiding voor het opzetten van en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff b.v. Uitgevers.
- Baron-Cohen, S. (2009). *Autisme en Aspergersyndroom. De stand van zaken*. Amsterdam: Nieuwezijds Uitgevers.
- Bogdashina, O. (2004) *Waarneming en zintuiglijke ervaringen bij mensen met Autisme en Aspergersyndroom*. Apeldoorn: Garant Uitgevers.
- Bosman, L. (2006, maart). *Participatief leren en onderwijzen. Een voorwaarde voor meer welbevinden, betrokkenheid en leermotivatie*. IMPULS, 36e JG., NR. 3, 118-132. Geraadpleegd op 01-02-2011, van http://www.acco.be/download/nl/10779864/file/impuls_2005-2006-jg36-3_participatief_leren_en_onderwijzen.pdf
- Bouten, I. (2010). *Notitie time-outruimte*. Venlo.
- Christelijk Pedagogisch Studiecentrum. *Een krachtige leeromgeving*. Geraadpleegd op 4-1-2011, van http://www.cps.nl/nl/Documenten/Documenten-Vmbo/Niveau_1_opleidingen/Didactiek_krachtige_leeromgevingpdf.pdf
- Claasen, W. Bruïne, de, E. Schuman, H. Siemons, H & Velthooven, van, B. (2009). *Inclusief bekwaam. Generiek competentieprofiel inclusief onderwijs*. Apeldoorn: Garant Uitgevers.
- Cook-Sather, A. (2006). *Sound, presence and power: "student voice" in educational research and reform*. Curriculum Inquiry, 36, 359-390.
- Dolfsma-Troost, I. Algra, H. (2008) *Kinderen en... rust, aandacht en concentratie*. Amersfoort: Kwintessens Uitgevers.
- Franke, R. (2008). *Passend inclusief onderwijs: doen*. Apeldoorn: Garant Uitgevers.
- Gastel, van, A. (2011) *Pedagogisch kader VHP*. Venlo.
- Lange, de, R. Schuman, H & Montesano-Montessori, N. (2010). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant Uitgevers.
- Mossevelde, E. (1996) *De klas in de hand, omgaan met en (bege)leiden van leerlingen*, Herent, Acco uitgevers.
- Natuurlijkleren. *Sociaal Constructivisme*. Geraadpleegd op 09-02-2011, van

- http://www.natuurlijkleren.net/?page_id=249
- Nederlandse woordenboek. *Zoekwoord Stilteruimte*. Geraadpleegd op 10-9-2010, van <http://www.woorden.org/index.php?woord=stilteruimte>
- Nichols, J.D. (2006). *Empowerment and relationships: A classroom model to enhance student motivation*. Learning Environments Research, 9 (2), 149-161.
- Ponte, P. (2002). *Onderwijs van eigen makelij: Procesboek actieonderzoek in scholen en opleidingen*. Soest: Nelissen Uitgevers.
- Rigter, J. (2008) *Ontwikkelingspsychopathologie bij kinderen en jeugdigen*. Bussem: Coutinho Uitgevers .
- Senge, P. & Scharmer, O. (2001) *Community Action Research: Learning as a Community of Practitioners, Consultants and Researchers*. In Reasen, P & Bradbury, H (Eds.). *Handboek of Action Research – Participative Inquiry and Practice*. London: Sage.
- Stichting speciaal onderwijs noord en midden Limburg. (2010) *Schoolgids van de Vijverhofschool 2010-2011*. Venlo
- Stichting speciaal onderwijs noord en midden Limburg. (2010). *Schoolgids van het Poortje 2010-2011*. Venlo
- Stichting speciaal onderwijs noord en midden Limburg. *TEACCH*. Geraadpleegd op 19-10-2010, van www.ssonml.nl/vijverhofschool/voor-ouders/leerlingenzorg/teacch
- Talentencampus-Uitwerking van de visie* (2009). Venlo.
- Talentencampus-Uitwerking van het ontwerp* (2009). Venlo.
- Talentencampus Venlo. *Onderwijssoorten*. Geraadpleegd op 20-12-2010, van http://www.tc.iced.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=16&Itemid=13
- Verstegen, R. storend gedrag en stoornissen. *Psychopathologie in de Onderwijspraktijk*. Geraadpleegd op 24-2-2011, van <http://www.interactiewijzer.nl/Cursus%20Interactiewijzer%20in%20het%20Onderwijs%20door%20Rob%20Verstegen.pdf>

Bijlage 1: Mindmap Campusonderwijs

Bijlage 2: Vragenlijst groepsmedewerkers en Kartrekkers.

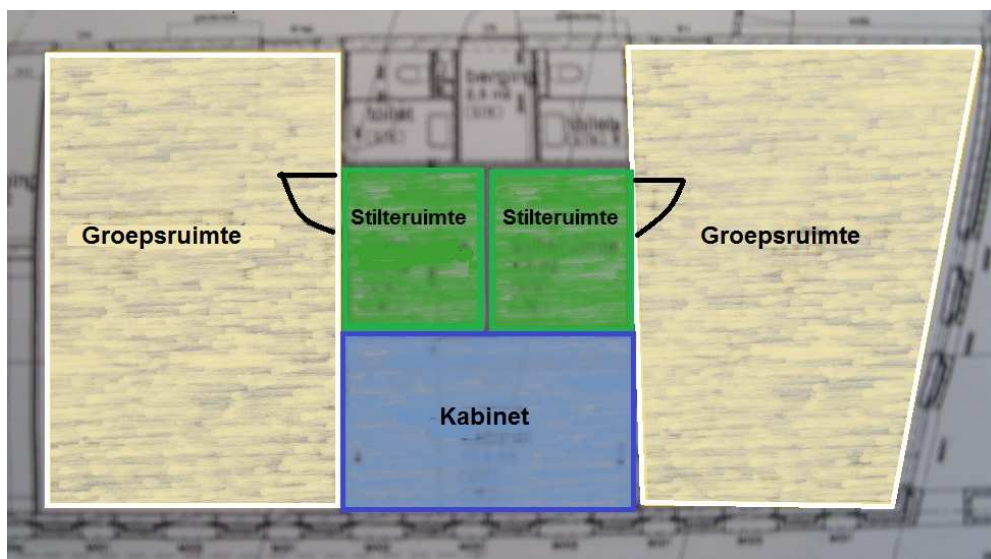
Informatie vooraf:

Een voorbeeld uit mijn praktijk op SO het Poortje:

*“K*t juf!” en dan trekt Johan met een knal de deur van de Stilteruimte achter zich dicht. Johan loopt ijsberend door de Stilteruimte die vast aan het lokaal ligt. Door het raam kan de juf zien hoe hij uiteindelijk met zijn armen over elkaar op een stoel gaat zitten. Een goede keuze, de juf besluit Johan daarom met rust te laten.*

Na tien minuten gaat de deur van de Stilteruimte open;

“Juf? Kunnen we praten?”

Talentencampus Venlo: Elk lokaal beschikt over een eigen Stilteruimte, deze is alleen te bereiken via het eigen lokaal. Het kabinet zal door beide klassen gedeeld worden.

Onderzoeksvraag (kort):

Wat is de functie van onze Stilteruimtes bij het voorkomen of verminderen van overprikkeling?

Datum:.....

Naam (optioneel):.....

Functie(s):.....

Werkzaam op: 0 De Vijverhofschoon 0 Het Poortje

Naam groep (optioneel):.....

Voorkennis:

1. Ik ben was ervan op de hoogte dat elk lokaal in het dorp van de Talentencampus een Stilteruimte krijgt.

0 ja

0 nee

2. Ik heb in mijn huidige onderwijspraktijk met een Stilteruimte gewerkt.

0 ja

0 Nee

Wie: In hoeverre ben je het eens /oneens met onderstaande stellingen? + = Mee eens - = Niet mee eens ? = Weet niet/ geen mening		+	-	?
1.	Ik vind dat de Stilteruimte een goed middel is om in mijn onderwijspraktijk bij kinderen overprikkeling te voorkomen of te verminderen			
2.	Ik zal de Stilteruimte dagelijks in kunnen zetten voor kinderen om overprikkeling te voorkomen of te verminderen.			
3.	Ik vind dat de Stilteruimte een geheel ander functie zou moeten krijgen dan het voorkomen of verminderen van overprikkeling			
4.	De Stilteruimte is alleen bedoeld voor leerlingen die de regie blijven behouden.			
5.	Alle kinderen kunnen gebruik maken van de Stilteruimte			
6.	Alleen kinderen waarbij de Stilteruimte is opgenomen in het individueel handelingsplan mogen gebruik maken van de Stilteruimte			

Wanneer: In hoeverre ben je het eens /oneens met onderstaande stellingen? + = Mee eens - = Niet mee eens ? = Weet niet/ geen mening		+	-	?
7.	Bij behoefte aan rust voor de groep kan de Stilteruimte ingezet worden.			
8.	Bij behoefte aan rust voor de leerling kan de Stilteruimte ingezet worden.			
9.	Bij problemen met concentratie en aandacht kan de Stilteruimte ingezet worden.			
10.	Kinderen krijgen de verantwoordelijkheid over op welke momenten het voor hen belangrijk is om gebruik te maken van de Stilteruimte.			
11.	De keuze waarvoor, wanneer en hoe de leerling de Stilteruimte in wil zetten is geen keuze voor vrijheid-blijheid.			
12.	De kracht van de Stilteruimte moet zijn dat de ruimte een hoge beschikbaarheid heeft.			
13.	Door de Stilteruimte tijdig in te zetten kan een conflict of zelfs escalatie voorkomen worden.			
14.	Kinderen leren wat de voordelen zijn om uit de situatie te stappen.			
15.	De Stilteruimte kan in samenspraak met de leerling een permanente plek krijgen in een stappenplan waarbij de time-out de laatste stap zal zijn.			
Hoe: In hoeverre ben je het eens /oneens met onderstaande stellingen? + = Mee eens - = Niet mee eens ? = Weet niet/ geen mening		+	-	?
16.	De Stilteruimte heeft een preventieve functie			
17.	De Stilteruimte is geen strafmaatregel			
18.	Er mag 1 leerling tegelijk in de Stilteruimte aanwezig zijn.			
19.	In de Stilteruimte is het hoofdzakelijk stil			
20.	In de Stilteruimte mag door de leerling gespeeld worden			

21.	In de Stilteruimten mogen activiteiten zoals toetsen afnemen, 1 op 1 begeleiding gepland worden.			
22.	Het plannen van activiteiten hoort buiten de Stilteruimte plaats te vinden, bijvoorbeeld in het kabinet.			
23.	Na een bezoek aan de Stilteruimte wordt er kort in gesprek gegaan met de leerling zodat er groei kan ontstaan.			
24.	In dit gesprek komen voor mijn leerlingen vaardigheden zoals reflecteren, probleemoplossend denken, samenwerken en plannen aan de orde.			
25.	In de Stilteruimte mogen gesprekken met kinderen en kinderen onder elkaar plaatsvinden.			
26.	De ruimte past binnen de structuur van het dorp en is prikkelarm.			
27.	Kinderen krijgen keuzevrijheden met betrekking tot het gebruik van de Stilteruimte zodat ze inbreng hebben in de vormgeving van hun eigen leerproces.			
28.	(TEACCH): visualisering en voorspelbaarheid van de Stilteruimte staan centraal bij handhaven van regels en afspraken.			

29. Zijn er nog op of aanmerkingen met betrekking tot de Stilteruimtes die van belang zijn om mee te nemen in het formuleren van de functiebeschrijving van de Stilteruimte?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bijlage 3: Vragenlijst leerlingen.

Datum:.....

Leeftijd:.....

Ik zit op: 0 De Vijverhofschool 0 Het Poortje

Naam groep:.....

1. Weet je wat een Stilteruimte is?

0 Ja

0 Nee

2. Heb je wel eens gebruik gemaakt van de Stilteruimte?

0 Ja

0 Nee

	Ja (meestal)	Nee (bijna nooit)	Weet niet
1. Als ik me druk in mijn hoofd voel vind ik het fijn om naar een Stilteruimte te gaan.			
2. Ik vind dat ik de Stilteruimte dagelijks moet kunnen gebruiken.			
3. Ik mag alleen de Stilteruimte gebruiken als ik me aan de regels en afspraken houd.			
4. Alle kinderen kunnen gebruik maken van de Stilteruimte.			
5. Als ik rust nodig heb maak ik gebruik van de Stilteruimte.			
6. Als ik niet goed kan werken mag ik gebruik maken van de Stilteruimte.			
7. Ik kan meestal zelf beslissen wanneer ik de Stilteruimte nodig heb.			
8. De juf of meester beslist wanneer ik de Stilteruimte mag gebruiken.			
9. Ik moet op elk moment van de dag gebruik kunnen maken van de Stilteruimte.			
10. Als ik last heb van anderen kan ik naar de Stilteruimte gaan en krijg ik geen ruzie.			

	Ja (meestal)	Nee (bijna nooit)	Weet niet
11. De Stilteruimte helpt mij om boosheid te voorkomen			
12. De Stilteruimte mag niet als straf gebruikt worden			
13. Er mag maximaal 1 leerling in de Stilteruimte zijn			
14. In de Stilteruimte is het stil			
15. In de Stilteruimte mag ik spelen			
16. In de Stilteruimten mogen lessen gegeven worden.			
17. Na een bezoek aan de Stilteruimte vind ik het fijn om met de juf of meester te praten over waarom ik gebruik van de Stilteruimte heb gemaakt.			
18. In de Stilteruimte kan ik met andere leerlingen onze ruzie oplossen			
19. De Stilteruimte ziet er rustig uit			
20. Ik vind het fijn als ik de regels en afspraken van de Stilteruimte in de klas en in de Stilteruimte kan zien.			

21. Een aantal juffen en meesters gaan samen bespreken wat belangrijke afspraken over de Stilteruimte zijn. Ze gaan bespreken wie er gebruik van mag maken. Op welke momenten dat dit mag en wat je dan allemaal mag doen in de Stilteruimte. Zijn er dingen die ze zeker niet vergeten moeten om te bespreken?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bijlage 4: Resultaten per onderzoeksgroep

Groepsmedewerkers Vijverhofschool

Datum: 19-03-2011 tot 1-04-2011

code tabel: GM VHS

Functie(s): leerkracht + onderwijsassistent= **GroepsMedewerkers**

Werkzaam op: De Vijverhofschool

Totaal: 6 vragenlijsten

1. Ik ben ervan op de hoogte dat elk lokaal in het dorp van de Talentencampus een Stilteruimte krijgt.

3 ja

3 nee

2. Ik heb in mijn huidige onderwijspraktijk met een Stilteruimte gewerkt.

0 ja

6 Nee

Wie + = Mee eens - = Niet mee eens ? = Weet niet/ geen mening Notities:	+	-	?
1.	XXXXXX 6		
2.	XXXXX 5	X 1	
3. Ja binnen onze groep (laag functionerende) wel.	X 1	XXXXX 5	
4.	X 1	XXX 3	XX 2

5.	Ja, onder begeleiding	XXXX 4	X 1	X 1
6.		X 1	XXXXX 5	
Wanneer		+	-	?
7.	Ja, indien de individuele leerling er ook baat bij heeft.	XXXXXX 6		
8.		XXXXXX 6		
9.		XXXXXX 6		
10.	Ja en nee, ligt aan de leerling Nee, in onze groep kunnen ze dat niet (laagfunctionerende)	XX 2	XXX 3	XX 2
11.		XXXXX 5		X 1
12.		XXXXXX 6		
13.	Deze vraag is nvt bij de laagfunctionerende	XXXXX 5		
14.	Deze vraag is nvt bij de laagfunctionerende	XXXXX 5		
15.	Deze vraag is nvt bij de laagfunctionerende	XXXXX 5		
Hoe		+	-	?
16.		XXXXXX 6		
17.		XXXXXX 6		
18.	Misschien 1 of 2? Nee, bij laagfunctionerende onder begeleiding	XX 2	XX 2	XX 2
19.	Niet bij 1 op 1 werken etc.	XXX 3	XX 2	X 1
20.		XXXXX 5		X 1

21.	XX 2	XXX 3	X 1
22.	XXXX 4	XX 2	
23. Deze vraag is nvt bij de laagfunctionerende	XXXXX 5		
24. Deze vraag is nvt bij de laagfunctionerende	XX 2	X 1	XX 2
25.	XXXXX 5		X 1
26.	XXXXX 5		X 1
27. Deze vraag is nvt bij de laagfunctionerende	XXX 3	X 1	X 1
28.	XXXXX 5		X 1

29. Open vraag:

- Ik denk dat er duidelijke afspraken gemaakt moeten worden wanneer en waarvoor de Stilteruimte bedoeld is. Ik heb er nog nooit mee gewerkt en ik denk nog veel meer mensen niet. Je zal dus één lijn moeten trekken qua regels anders is het niet duidelijk ook voor leerlingen niet.
- Stilteruimtes moeten vaak beschikbaar zijn daarom niet gebruiken als toets/gespreksruimte.
- Wat komt er in een Stilteruimte? Alleen stoelen of ook materialen waar de leerling rustig van worden?
- Ik denk dat de praktijkgroep de Stilteruimte anders inzetten, maar wel heel erg veel gebruiken. Leerlingen bij ons lezen vaak niet veel in een groep, maar wel 1 op 1 en krijgen erg veel prikkels die ze te veel afleiden iets te leren. Ook is er veel imitatiegedrag dat vaak alleen te doorbreken is door fysiek ergens anders te zijn.
- Wat betreft de leerlingen in het Uilenbos zou de Stilteruimte naar mijn mening geschikt zijn voor bepaalde leerlingen. Niet zozeer om tot een reflectiemoment te komen, maar wel om bij overprikkeling weer tot rust te komen. Er zou eventueel

een snoezelsfeer gecreëerd kunnen worden, waarin leerlingen kunnen ontspannen of waarin bewust bepaalde prikkels aangeboden kunnen worden.

- Ik ben uitgegaan van de leerlingen die ik nu in de groep heb (VHS onderbouw). Wij maken denken ik anders gebruik van een Stilteruimte dan er op het Poortje gebruik van wordt gemaakt. (ander type leerling, en vele jongere leerlingen.) Wij zullen de ruimte denk ik voor meerdere doeleinden gebruiken, als Stilteruimte, werkruimte, maar wellicht ook een verlengde van de klas als speelruimte.

Groepsmedewerkers het Poortje

Datum: 19-03-2011 tot 1-04-2011

code tabel: GM HP

Functie(s): leerkracht + onderwijsassistent= **GroepsMedewerkers**

Werkzaam op: Het Poortje

Totaal: 5 vragenlijsten

1. Ik ben was ervan op de hoogte dat elk lokaal in het dorp van de
Talentencampus een Stilteruimte krijgt.

2 ja

3 nee

2. Ik heb in mijn huidige onderwijspraktijk met een Stilteruimte gewerkt.

0 ja

5 Nee

Wie + = Mee eens - = Niet mee eens ? = Weet niet/ geen mening Notities:	+	-	?
1.	XXXXX 5		
2.	XXXXX 5		
3.		XXXXX 5	
4. 1x de vraag overgeslagen	XX 2	XX 2	
5.	XXXX 4	X 1	
6.		XXXXX 5	
Wanneer	+	-	?

7.	XXX 3	X 1	X 1
8.	XXXXX 5		
9. Weet niet: Mits deze leeg is.	XXXX 4		X 1
10. Weet niet: Samen met de leerkracht	XX 2	X 1	XX 2
11.	XXXX 4		X 1
12.	XXXX 4		X 1
13.	XXXXX 5		
14.	XXXXX 5		
15.	XXXXX 5		
Hoe	+	-	?
16.	XXXXX 5		
17.	XXXXX 5		
18.	XXXX 4	X 1	
19.	XXXXX 5		
20. Weet niet: Niet bij voorbaat	X 1	XX 2	XX 2
21.	XX 2	XXX 3	
22.	XXXXX 5		
23.	XXXXX 5		

24.	XXXXX 5		
25.	XX 2	XX 2	X 1
26.	XXXXX 5		
27. Weet niet: In overleg met leerkracht	XXX 3	X 1	X 1
28.	XXXXX 5		

29. Open vraag:

- Bij functiebeschrijving rekening houden met verschillen tussen kinderen.
Betekenis van Stilteruimtes zou mogelijk verschillend kunnen zijn voor individuele kinderen. De ene leerling gebruikt de Stilteruimte echt om even rustig te worden door er stil te zitten en even niets te doen. De andere leerling moet misschien wel iets te “spelen” hebben in de ruimte om overprikkeling af te laten nemen. Goed kijken naar de behoeften en mogelijkheden van individuele kinderen.
- Ik denk dat het belangrijk is dat de Stilteruimtes prikkelarm worden. Zodra een leerling dan gebruikt maakt van deze ruimte kan hij/zij samen met de leerkracht afspraken maken over het gebruik van deze ruimte en eventuele spullen die hij/zij mag gebruiken (leesboek, werk etc.). Verder vind ik het belangrijk dat leerlingen keuzevrijheden krijgen met betrekking tot het gebruik van de Stilteruimte, deze keuzes moeten duidelijk worden genoteerd zodat zowel leerkracht als leerling op de hoogte zijn/blijven van de gemaakte afspraken. De keuzes moeten denk ik wel beperkt blijven en doelgericht. De Stilteruimte moet een veilige en rustige plek worden voor leerlingen, dus geen strafplek. Verder denk ik dat de afspraken verschillend per leerling zijn voor het gebruik van deze ruimte. Het helpt sommige leerlingen om even met een andere leerling iets te gaan doen (bijv. spelletje e.d.). Ook dan vind ik het belangrijk dat dit in een Stilteruimte kan gebeuren. Wel denk ik dat deze ruimte rustig moet blijven en dat er niet te veel leerlingen samen gebruik van moeten maken.

Groepsmedewerkers het Poortje met ervaring met de Stilteruimte

Datum: 19-03-2011 tot 1-04-2011

code tabel: GM HP +

Functie(s): leerkracht + onderwijsassistent= GroepsMedewerkers

Werkzaam op: Het Poortje

Totaal: 6 vragenlijsten

1. Ik ben was ervan op de hoogte dat elk lokaal in het dorp van de Talentencampus een Stilteruimte krijgt.

6 ja

0 nee

2. Ik heb in mijn huidige onderwijspraktijk met een Stilteruimte gewerkt.

6 ja

1 Nee

Wie + = Mee eens - = Niet mee eens ? = Weet niet/ geen mening Notities:	+	-	?
1.	XXXXXX 6		
2.	XXXXXX 6		
3.		XXXXX 5	X 1
4.	XX 2	XX 2	XX 2
5.	XXXXX 5	X 1	
6.		XXXXXX 6	
Wanneer	+	-	?

7.	Nee: alleen als rust betekend dat een leerling daar een time-out kan nemen.	XXXX 4	XX 2	
		XXXXXX 6		
8.	Ja: alleen wanneer een leerling het heel moeilijk heeft, heeft die voorrang	XXXXX 5		X 1
9.		XXXXX 5	X 1	
10.		XXXXX 5		X 1
11.		XXXXXX 6		
12.		XXXXXX 6		
13.		XXXXXX 6		
14.		XXXXX 5	X 1	
Hoe		+	-	?
15.		XXXXXX 6		
16.		XXXXXX 6		
17.	Nee: indien het kan zouden er misschien ook wel 2 of 3 leerlingen kunnen zitten, als het maar stil! is.	X 1	XXXX 4	X 1
18.		XXXXXX 6		
19.	Ja: alleen als dit helpt om de leerling tot rust te krijgen (iets kleins geen domino, playmobiel) Weet niet: Als het een leerling helpt om bijvoorbeeld van de lego rustig te worden moet hij dit in de Stilteruimte kunnen doen.	XX 2	XXXX 4	
20.		XX 2	XXX 3	X 1

21.	XXXXX 5	X 1	
22. Ja: niet altijd	XXXXXX 6		
23.	XXXXXX 6		
24.	XXX 3	XX 2	X 1
25.	XXXXXX 6		
26.	XXX 3	XX 2	X 1
27.	XXXXX 5		X 1

29. Open vraag:

- In de Stilteruimte staan een tafel en stoelen.
- Regels en afspraken gelden in het hele gebouw voor Stilteruimtes hetzelfde, hier zit eenzelfde structuur in. (eventueel ook visualiseren)
- In de Stilteruimte kan een leerling tot rust komen door te lezen, tekenen, mp3 of in overleg met de juf/meester iets anders (geen grote bouwwerken)
- Vraag 21 en 25: Nu wordt de Stilteruimte daar wel voor gebruikt. In de TC heb je ook een kabinet en lijkt het me beter om zo'n zaken dan daar te doen. Zo blijft de Stilteruimte vrij voor kinderen die het nodig hebben om rustig te worden >> hoge beschikbaarheid!
- Sommige vragen waren voor mij lastig in te vullen. Wellicht is de formulering van de Stilteruimte hoe die nu gebruikt wordt anders dan hoe hij dadelijk wordt ingezet. Nu wordt er bijvoorbeeld in de Stilteruimte wel eens individueel een toets afgenomen, ik kan me voorstellen dat deze activiteiten in de Talentencampus in een kabinet plaatsvinden. Dit geldt ook voor op een rustige manier samenwerken en het oplossen van conflicten bijvoorbeeld. In de (mijn) huidige situatie gebeurt dit vaker, het is nog maar de vraag of dit dadelijk ook zo in de Talentencampus zal zijn. De praktijk zal het moeten leren.

- Zijn er nog op of aanmerkingen met betrekking tot de Stilteruimtes die van belang zijn om mee te nemen in het formuleren van de functiebeschrijving van de Stilteruimte?
- Stilteruimtes moeten een rustige en veilige plek zijn waarin een leerling zich voor een bepaalde tijd kan berusten of eventueel kan concentreren op het een of ander. Uit mijn ervaring met een Stilteruimte (al is die niet te vergelijken met de nieuwe situatie) trek ik de lering dat er altijd leerlingen zijn die dit lastig vinden, omdat ze dan denken anders te zijn. Op een andere SO school heb ik de nieuwe situatie in een vergelijkbare vorm gezien, maar daar hebben ze geen kabinet. Daar staan in de stilteruime PC's en kunnen leerlingen zich even terugtrekken (ook met eventueel speelgoed of werk).
- Ik zou er een tijdslimiet aan koppelen. Aan de hand van ervaringen die ik heb met de Stilteruimte heb ik in het laatste jaar dat ik een Stilteruimte had zelfs het aantal keren per dag gelimiteerd maar dit had meer te maken met de samenstelling van de groepen die gebruik maakten van die ruimte.
- In eerste instantie hangt de leerkracht duidelijke regels op. Na een aantal weken kunnen de regels samen met de kinderen geëvalueerd worden en dus eventueel aangepast worden. Ik weet niet of je unitbreed dezelfde afspraken kunt/moet maken.

Kartrekkers

Datum: 19-03-2011 tot 1-04-2011

code tabel: KT

Functie(s): **Kartrekkers**

Werkzaam op: De Vijverhofschool (2) of Het Poortje (3)

Totaal: 5 vragenlijsten

1. Ik ben was ervan op de hoogte dat elk lokaal in het dorp van de Talentencampus een Stilteruimte krijgt.

5 ja

0 nee

2. Ik heb in mijn huidige onderwijspraktijk met een Stilteruimte gewerkt.

2 ja

3 Nee

Wie + = Mee eens - = Niet mee eens ? = Weet niet/ geen mening Notities:	+	-	?
1.	XXXXX 5		
2.	XXXX 4		X 1
3. Ja, mocht het 'n jaar mindere mate als Stilteruimte worden gebruikt, dan natuurlijk optimaal inzetten.	X 1	XX 2	XX 2
4.	XX 2	XXX 3	
5.	XXXXX 5		
6.	X 1	XXXX 4	

Wanneer	+	-	?
7.	XXX 3	X 1	X 1
8.	XXXXX 5		
9.	XXXXX 5		
10. Ja en nee, medeverantwoordelijk	XXXX 4	X 1	X 1
11.	XXXX 4		X 1
12.	XXXX 4		X 1
13.	XXXXX 5		
14.	XXXXX 5		
15.	XXXXX 5		
Hoe	+	-	?
16.	XXXXX 5		
17.	XXXX 4	X 1	
18.	X 1	XXX 3	X 1
19.	XXXXX 5		
20. Ja, indien nodig voor dat kind	XXXX 4		X 1
21.	X 1	XXX 3	X 1
22.	XXXX 4		X 1

23.	XXXX 4	X 1	
24.	XXX 3	X 1	X 1
25. Ja, als er plek voor is niet ten koste van.	XX 2	XX 2	X 1
26.	XXXX 4		X 1
27.	XXXXX 5		
28.	XXXX 4		X 1

29. Open vraag:

- Er dient voldoende ruimte te zijn om flexibel om te gaan met de Stilteruimte, zodat het bijvoorbeeld ook een werkplek zou kunnen zijn.
- Het gebruik van de Stilteruimte zoals hierboven aangegeven is gebaseerd op leerlingen die zelf kunnen reflecteren. Als dit niet het geval is, zal regie meer door leerkracht plaats moeten vinden.
- Tevens kan bij een aantal ZMLK groepen de ruimte meer gebruikt worden om structureel als prikkel-arm in te zetten (met klein groepje aan de slag). Ik denk dat hier het tegenstrijdig belang speelt: ruimte zoveel mogelijk gebruiken/ ruimte vrij houden en gebruiken als het nodig is voor een leerling.

Leerlingen Vijverhofschool

Datum: 31-03-2011

code tabel: II VHS

Leeftijd: 10 t/m 12 jaar

Leerlingen van de Vijverhofschool

Totaal: 10 leerlingen

Naam groepen : Beverburg (7/8) en Woelmuizennest (7/8)

Opmerking: *filmpje van Kevin is door al deze leerlingen gezien. Vragenlijst voorgelezen en waar nodig was verbaal verduidelijkt. Reacties van kinderen heb ik tijdens het beantwoorden van de vragen aan de lijst toegevoegd.*

1. Weet je wat een Stilteruimte is?

0 Ja

10 Nee

2. Heb je wel eens gebruik gemaakt van de Stilteruimte?

0 Ja

10 Nee

Reacties kinderen:	Ja (meestal)	Nee (bijna nooit)	Weet niet
1.	XXXXX XXXXX 10		
2. Nee: als hij bezet is	XXXX 4	XXXX 4	XX 2
3.	XXXXX XXXX 9	X 1	
4. Ja: om de beurt Nee: alleen die snel boos worden	XXXXX XXXX 9	X 1	
5. Nee: alleen voor kinderen die snel boos worden Nee: koptelefoon is voldoende	XXXXX XXX 8	XX 2	

6.	XXXXX X 6	XXXX 4	
7. Ja: Als je boos bent	XXXXX XX 7	XXX 3	
8.	XXXXX 5	XXXX 4	X 1
9.	XXXXX X 6	XXXX 4	
10. Nee: er moet een juf in de buurt staan	XXXXX XXXX 9	X 1	
11.	XXXXX XXXXX 10		
12. Wel als: xx Niet als:xxxx Degene die uitdaagt er voor straf neerzetten zodat de klas die wel luistert kan doorwerken	XX 2	XXXXX X 6	XX 2
13. 1x nee; 2 leerlingen	XXXXX XXXX 9	X 1	
14. Ja: de naam zegt het zelf Ja: en rustig voelen Ja: als je boos bent mag je schreeuwen	XXXXX XXXX 9		X 1
15. Nee: om rustig te werken	XXX 3	XXXXX XX 7	
16. Ja: Uitleggen wat we gaan doen, je mist wat de juf in de klas verteld heeft. Ja: dan heb je geen last van anderen Ja: weet niet welke	XXX 3	XXXXX X 6	X 1

Nee: leren hoe je het anders moet doen Nee: maar wel gepraat worden Nee; dan is ie bezet			
17. Ja: dan kan de juf het oplossen Ja: kan je het oplossen	XXXXX XXXXX 10		
18. Ja: met juf	XXXXX XXX 8	X 1	X 1
19. Ja: Geen rommel Ja: Geen muziek, een zitzak	XXXXX XXXXX 10		
20.	XXXXX XX 7	XXX 3	

Open vraag, 21:

- Zit er een slot in?
- Heel stil zijn
- Niet schreeuwen tegen andere kinderen
- Luisteren naar de juf
- Geen raam naar het klaslokaal, als iedereen door de raam kijkt vind ik het niet fijn, wel een raam aan de buitenkant, zoals bij meneer Paul, ik wil niet in het donker.
- Tekeningen ophangen van wat ik niet mag doen
- Rustig: stressbal, dingen om te duwen

Leerlingen het Poortje

Datum: 31-03-2011

code tabel: II HP

Leeftijd: 11 t/m 12 jaar

Leerlingen het Poortje

Totaal: 5 leerlingen

Naam groep: Ravennest (7/8), Reigernest (7/8), Kraaiennest (7/8)

Opmerking: *filmpje van Kevin is door al deze leerlingen gezien. De vragenlijst is daarna zelfstandig door de leerlingen ingevuld.*

1. Weet je wat een Stilteruimte is?

1 Ja
4 Nee

2. Heb je wel eens gebruik gemaakt van de Stilteruimte?

0 Ja
5 Nee

Bijschrift:	Ja (meestal)	Nee (bijna nooit)	Weet niet
1.	XXXX 4	X 1	
2.	XXXXX 5		
3. 1 leerling vult nee en weet niet in	XXX 3	XX 2	XX 2
4.	XXXX 4		X 1
5.	XXXXX 5		
6.		XX 2	XXX 3
7.	XXXX 4	X 1	
8.	X 1	XXXX 4	

9.	XXX 3	X 1	X 1
10.	XXXX 4		X 1
11.	XX 2		XXX 3
12.		XXXX 4	X 1
13.	XXXXX 5		
14.	XXX 3	X 1	X 1
15.	XXXX 4	X 1	
16.	X 1	XXX 3	X 1
17.	XX 2		XXX 3
18.	XX 2	XXX 3	
19.	XXX 3		XX 2
20.	XXX 3	X 1	X 1

Open vraag, 21:

- Het is nooit stil waarom; omdat ik op de gang de hele tijd geluiden hoor.
- Ik vind dat je daar even iets voor jezelf mag doen z.o. nintendo, ds, gameboy, psp
- Misschien als je het moeilijk met concentreren hebt dat je daar dan kunt werken aan rekenen, spelling enz.
- Zitzak, stoel, tafels, spelen om rustig te worden
- Dat ik hier alleen mag zitten, ik wil hier ook kunnen spelen.

Leerlingen het Poortje met ervaring met de Stilteruimte

Datum: 1x 28-03-2011 en 13x 31-03-2011

code tabel: II HP+

Leeftijd: 8 t/m 12 jaar

Leerlingen het Poortje Totaal: leerlingen 14

Naam groepen: Tijgerbos (7/8), Leeuwenbos (7/8), Arendsnest (7/8), Panterbos(7/8), Reigernest (7/8), Muizenhol (5/6).

Opmerking: De vragenlijst is zelfstandig door de leerlingen ingevuld.

1. Weet je wat een Stilteruimte is?

14 Ja

0 Nee

2. Heb je wel eens gebruik gemaakt van de Stilteruimte?

14 Ja

0 Nee

Bijschrift:	Ja (meestal)	Nee (bijna nooit)	Weet niet
1.	XXXXX XXXXX XXX 13		X 1
2.	XXXXX XXXX 9	XXXX 4	X 1
3.	XXXXX XXX 8	XXXXX X 6	
4.	XXXXX XXXXX XXX 13	X 1	
5.	XXXXX XXXXX		

	XXXX 14		
6.	XXXXX XXXX 9	XXX 3	XX 2
7.	XXXXX XXXXX 10	XX 2	XX 2
8.	XXXXX 5	XXXXX X 6	XXX 3
9.	XXXXX XXXX 9	XXXXX 5	
10.	XXXXX XXXXX XX 12	XX 2	
11.	XXXXX XXXXX 10	XXX 3	X 1
12. weet niet: als het nodig is wel	XXXXX 5	XXXX 4	XXXXX 5
13.	XXXXX XXXX 9	XXXXX 5	
14. 1 leerling ja + nee aangevinkt.	XXXXX X 6	XXXXX XXX 8	X 1
15. Weet niet: soms lego of DS	XXXX 4	XXXXX XXX 8	XX 2
16. Ja; soms	XXXX 4	XXXXX X 6	XXXX 4

17.	XXXXX XXXXX 10	XXX 3	X 1
18.	XXXXX XXX 8	XXXX 4	XX 2
19.	XXXXX XXXXX XX 12	X 1	X 1
20. weet niet: Maak mij niet uit!	XXXXX XXXXX XX 12	X 1	X 1

Open vraag, 21:

- Je moet het kind dat in de Stilteruimte zit met rust laten als het kind wil praten zegt hij/zij dat zelf wel (niet vergeten!)
- Ja een rustgevende kleur in de Stilteruimte, fijne stoelen bij de tafel.
- Dat de Stilteruimte op de Talentencampus niet gehorig moet zijn.
- Dat je kunt zitten.
- Muziek.
- Dat de Stilteruimte altijd bereikbaar moet zijn.
- Dat je wat mee kunt nemen.
- Dat er veel leesboeken en stripboeken mag lezen.
- Dat je muziek in de Stilteruimte mag gebruiken.
- Maximaal 10 minuten, niet langer.
- Word je rustig van.
- Er mag wel gepraat worden, maar alleen om wat op te lossen.
- Zachte muren en zachte vloeren en niks druks in de Stilteruimte.

Bijlage 5: Notitie Stilteruimte, 12-04-2011

Deelnemers:

T.S.	Kartrekker het Poortje
C.B.	Groepsleerkracht het Poortje
A.v.B.	Groepsleerkracht het Poortje, ervaring met Stilteruimtes
K.H.	Onderwijsassistent Vijverhofschool
Y.V.	Kartrekker Vijverhofschool
S.M.	Onderwijsassistent Vijverhofschool

Wat is de functie van de Stilteruimte in Talentencampus Venlo bij het verminderen of voorkomen van overprikkeling.

Wie:

Een groot deel van onze leerlingen heeft een verstoorde prikkelverwerking. Deze overprikkeling kan voor werk- en gedragsproblemen zorgen.
(Bogdashina, 2004)

- De Stilteruimte wordt voor **alle** kinderen ingezet om overprikkeling te voorkomen of te verminderen. Met overprikkeling wordt bedoeld; teveel prikkels die de basis zijn voor onrust, aandacht- en concentratieproblemen.
- Kinderen die in de groepssituatie problemen ervaren met het reguleren van hun gedrag (regie behouden) mogen gebruik maken van de Stilteruimte zolang zij zich in de Stilteruimte aan de regels en afspraken kunnen houden. Wanneer dit niet lukt wordt er naar een andere oplossing gezocht.
- De Stilteruimte hoeft niet opgenomen te zijn in het individueel handelingsplan om gebruik van de Stilteruimte te mogen maken.
- De Stilteruimte kan in samenspraak met de leerling en ouders in een individueel stappenplan van het kind staan waarbij de time-outruimte de laatste stap is.

Notitie time-outruimte, 2010: Een time-out is een kortdurende interventie. De interventie dient om een leerling die geen controle heeft over zichzelf weer regie te krijgen over zijn eigen handelen wanneer zijn gedrag een gevaar voor zichzelf of anderen vormt. De Stilteruimte kan een tussenstap zijn voor- en nadat de time-outruimte wordt ingezet.

- Als uit de praktijk (voornamelijk van de laagfunctionerende groep) blijkt dat door de samenstelling van deze groep de Stilteruimte beter voor andere doeleinden kan worden ingezet dan wordt dit onder begeleiding van een gedragswetenschapper of intern begeleider binnen de unit eerst kritisch bekeken. We willen er naar streven om veranderingen pas na een proefperiode van 6 weken door te voeren zodat we vanuit praktijkervaring de functiebeschrijving kunnen evalueren en waarnodig bijstellen. In deze periode kan er ook gekeken worden naar het geven van individuele lessen in andere ruimtes van Talentencampus Venlo.

Wanneer:

- De Stilteruimte is nooit de eerste stap om overprikkeling te voorkomen of te verminderen. Preventie vindt in eerste instantie plaats in de structuur van alle dag.
- Er wordt naar gestreefd om de Stilteruimte tijdig in te zetten zodat conflicten of zelfs escalaties voorkomen kunnen worden.
- De kracht van de Stilteruimte moet zijn dat de ruimte een hoge mate van beschikbaarheid heeft. De Stilteruimte moet dagelijks door de leerlingen ingezet kunnen worden.
- Kinderen worden gestimuleerd om verantwoordelijkheid te nemen op welke momenten het voor hen belangrijk is om gebruik te maken van de Stilteruimte. Kinderen die deze verantwoordelijkheid niet kunnen dragen zullen door de groepsmedewerkers aangestuurd worden. Op momenten dat de leerling voor onrust in de groep zorgt kan de Stilteruimte ingezet worden zodat de leerling uit de situatie stapt. De leerling dient zich wel aan de regels van de Stilteruimte te kunnen houden.

- Bij het voorkomen of verminderen van overprikkeling op cognitief niveau kan de Stilteruimte ingezet worden. Rust, aandacht en concentratie heb je nodig om tot leren te komen. (Ineke Dolfsma-Troost en Hilda Algra, 2008)
- Bij het voorkomen of verminderen van overprikkeling op sociaal-emotioneel niveau kan de Stilteruimte ingezet worden.
- De keuze wanneer en hoe de leerling de Stilteruimte in wil zetten is geen keuze van vrijheid-blijheid. Leren en ontwikkeling vinden steeds plaats in een maatschappelijke context die condities schept en eisen stelt.

Hoe:

- De Stilteruimte heeft een preventieve functie.
- De Stilteruimte is geen strafmaatregel, het is bedoeld om uit een ongewenste situatie te stappen.
- De groepsmedewerker stimuleert het kind tot keuzevrijheden met betrekking tot het gebruik van de Stilteruimte zodat ze inbreng hebben in de vormgeving van hun eigen leerproces.
- Kinderen kunnen leren wat de voordelen zijn om uit de situatie te stappen.
- Na een bezoek aan de Stilteruimte wordt er met het kind gecommuniceerd over het ontstaan van de situatie en de vervolgstappen. Dit gesprek kan mogelijk in de Stilteruimte met een groepsmedewerker en/of kind plaatsvinden voordat de leerling de Stilteruimte verlaat. Het gesprek zal worden ingezet om zoveel mogelijk groei te stimuleren.
- In het gesprek komen, zo mogelijk, vaardigheden zoals reflecteren, probleemoplossend denken, samenwerken en plannen aan de orde. Bij kinderen die deze vaardigheden niet beheersen zal de regie meer bij de leerkracht liggen.
- Er wordt met het kind in gesprek gegaan wanneer deze hier aan toe is.
- Het kind wordt zolang het zich aan de afspraken en regels houdt met rust gelaten.
- Kinderen buiten de Stilteruimte mogen geen contact met de leerling in de Stilteruimte zoeken.

- In de Stilteruimte is het hoofdzakelijk stil. Vanuit de theorie blijkt dat bij stilte het kind **beter** bij zichzelf kanilstaan, wat het wil en wat het kan. (Ineke Dolfsma-Troost en Hilda Algra, 2008)
- Er mag in principe één leerling in de Stilteruimte zijn. In overleg met de leerkracht kan er een maatje aan de leerling gekoppeld worden wanneer het een meerwaarde heeft om tot rust te komen. Dit maatje kan een leerling of groepsmedewerker zijn.
- In de Stilteruimte is de activiteit die de leerling uitvoert om tot rust te komen afhankelijk van de afspraak tussen leerling en groepsmedewerker.
- De Stilteruimte is niet bedoeld voor individuele lessen of toetsen (hoge beschikbaarheid). Het plannen van één op één activiteiten dient zoveel mogelijk buiten de Stilteruimte gepland te worden.
- Er wordt klassikaal en/of individueel gekeken of het noodzakelijk is een tijdslimiet aan de Stilteruimte te koppelen. Mocht het nodig zijn dan kunnen ook het aantal keren dat de leerling per dag deze ruimte gebruikt gelimiteerd worden.
- De Stilteruimte past binnen de structuur van het dorp en is prikkelarm.
- Afspraken en regels worden gevisualiseerd in en buiten de Stilteruimte.
- Individuele afspraken m.b.t. de Stilteruimte zijn voor alle medewerkers duidelijk en op een afgesproken plaats terug te vinden.

Opmerkingen:

- *Vanuit de praktijk van de Vijverhofschool (cluster 3) wordt door medewerkers van de praktijkgroepen aangegeven dat ze de ruimte graag in willen zetten bij het geven van individuele lesjes. Hier zal een tegenstrijdig belang gaan spelen als we het hebben over het optimaal benutten van de ruimte en het streven naar een hoge beschikbaarheid.*
- *Voor enkele kinderen, vooral kinderen in de bovenste laag van de driehoek van Verstegen, zullen de groepsmedewerkers individueel maatwerk toe moeten passen om aan de mogelijkheden van het kind tegemoet te komen zodat de Stilteruimte optimaal ingezet kan worden.*

- *Voor al onze kinderen geldt dat we oog moeten hebben voor groei, hoe klein de stappen ook kunnen zijn.*
- *Er valt nog na te denken over de inrichting, diverse kinderen geven aan een zitzak te willen. Collega's en kinderen geven ook aan een stoel of schommel te willen waardoor kinderen zich rustig kunnen "wiebelen".*